

Deskriptivní analýza

Aktivní zapojení mládeže do společnosti a veřejného života a úspěšný vstup na trh práce je zásadním předpokladem nejen pro kvalitu života samotné mládeže, ale i pro všeobecnou sociální kohezi a ekonomickou prosperitu společnosti a státu, včetně vztahu mládeže k veřejným institucím a jejich důvěry v demokratický systém vládnutí.

Podpora mládeže by měla být postavena na třech pilířích:

1. **Rozvoj plného potenciálu mladých lidí** (budování kompetencí);
2. **Přechod do dospělosti** (vyváženost podpory, která bude motivovat mladé lidi k samostatnosti a převzetí zodpovědnosti za svůj vlastní život);
3. **Podpora participace mládeže** (zapojení mládeže do veřejného života a do rozhodovacích procesů majících vliv na zlepšení situace mládeže).

I. ROZVOJ PLNÉHO POTENCIÁLU MLADÝCH LIDÍ

Stát by měl přispívat k tomu, aby mladí lidé v celé své různorodosti včetně mladých lidí s omezenými příležitostmi a ve zranitelných situacích získali kvalitní vzdělání a rozvinuli příslušné dovednosti a kompetence pro své aktivní začlenění do společnosti. Měl by vytvářet příležitosti pro rozvoj osobního potenciálu a zajistit k nim rovný přístup, přičemž je třeba zejména zranitelné skupiny mládeže a mladé lidi s omezenými příležitostmi motivovat a podporovat ve smysluplném využívání nabízených příležitostí.

Tematické priority v oblasti rozvoje plného potenciálu mladých lidí

Vzdělání a kompetence mladých lidí

Základním předpokladem pro plný rozvoj potenciálu mladého člověka, který by vycházel z jeho potřeb a posiloval jeho schopnosti úspěšně se zapojit a pozitivně přispět k udržitelnému rozvoji společnosti i ekonomiky státu, je rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání. Mladý člověk by si měl osvojit návyk vzdělávat se v průběhu celého svého života. Tak bude připraven pro různé pracovní příležitosti a získá flexibilní přístup k měnící se dynamice trhu práce a zároveň schopnost fungovat v rozmanitých společenských strukturách a skupinách. Mluví se však spíše o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod. Celoživotní učení vychází z toho, že každý člověk bude schopen řídit své učení a po celý svůj život bude aktivně vyhledávat různé učební příležitosti. Tento koncept je od roku 2007 ukotven ve Strategii celoživotního učení. **Celoživotní učení** v sobě zahrnuje tři navzájem propojené složky, kterými jsou **formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální učení**. Formální vzdělávání se odehrává zejména na školách a vede k dosažení určitého stupně vzdělání doloženého certifikátem, např. vysvědčením, diplomem. Oblastí formálního vzdělávání se v celé jeho šíři zabývá Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále jen „Strategie 2030+“) a její implementační dokumenty. Pro léta 2023-2027 je takovým implementačním dokumentem Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (dále jen „Dlouhodobý záměr“). Formální školní vzdělávání prochází v současné době procesem revize a aktualizace současným potřebám společnosti. Strategie 2030+ a Dlouhodobý záměr

zahrnují v omezeném rozsahu i témata jako neformální vzdělávání, dobrovolnictví, volnočasové aktivity a další (kapitola 1.8. Strategie 2030+: Neformální vzdělávání a celoživotní učení, karta H Dlouhodobého záměru: Vzdělávání v celoživotní perspektivě). Budoucí koncepční materiál pro mládež by měl tato témata více rozvinout a zasadit do kontextu celého strategického směřování v oblasti mládeže a aktuálních výzev, které před mladými lidmi v současnosti stojí.

Neformální vzdělávání je širší a modernější koncept než mimoškolní výchova, který zahrnuje všechny aktivity mimo formální vzdělávání, které jsou zaměřeny na získávání znalostí, dovedností a kompetencí. Na rozdíl od formálního vzdělávání nevede k ucelenému školskému vzdělání. Jedná se o organizované výchovně vzdělávací aktivity, které zájemcům nabízí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů, založených na uceleném systému hodnot. Tyto aktivity bývají zpravidla dobrovolné. Podmínkou pro realizaci neformálního vzdělávání je účast odborného lektora, učitele, trenéra či proškoleného vedoucího. **Informální učení** je proces spontánního získávání znalostí, dovedností a schopností z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině a ve volném čase. Do širšího proudu neformálního vzdělávání zahrnujeme i tzv. **zájmové vzdělávání**, které se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času a domech dětí a mládeže, školních družinách a školních klubech. Činnost těchto zařízení je na rozdíl od ostatních forem neformálního vzdělávání upravena zákonem, konkrétně § 111 Školského zákona, avšak tato zařízení jsou poskytovanými službami blízká principům neformálního vzdělávání. Zájmové vzdělávání je tedy současně řazeno do formálního školského systému a zároveň svými metodami poskytuje i neformální vzdělávání.

Je třeba podporovat aktivní participaci ve společnosti a kultivovat sounáležitost a solidaritu společně se **základními sociálními dovednostmi umožňujícími úspěch v dospělém životě**, jako je např. finanční gramotnost, komunikace, schopnost řešit problémy, kreativní a kritické myšlení, znalost cizích jazyků, adaptace na změny apod.

Průzkum realizovaný organizací Člověk v tísni v roce 2020 ukázal, co středoškoláci považují ve vzdělávání za nejdůležitější a jak jsou tato očekávání odlišná pro různé skupiny dospívajících. „Nejčastějším požadavkem na školní výuku zůstává stejně jako v předcházejícím šetření naučit studenty mluvit **cizím jazykem** (59 %, pokles o 10 % od roku 2017) a naučit je, **jak vyjádřit svůj názor** (45 %). Výraznou změnu představuje položka **finanční gramotnost**, která vyskočila z desátého na třetí místo (z 27 % na 41 %).

Pokračuje i vzestup váhy **kritického myšlení** (+7 %), jehož výuku požaduje 26 % studentů. Nejvýraznější rozdíly v představách, co by měla škola (na)učit, panují mezi gymnazisty a uční v oblasti rozvoje kritického myšlení, které požaduje 39 % gymnazistů, ale jen 13 % učňů, kteří naopak více akcentují podporu **praktických dovedností** (42 %), o kterou stojí primárně jen 21 % gymnazistů.“¹

V oblasti vzdělávání je důležité dbát i na **identifikaci a odstranění možné diskriminace**, stereotypů a předsudků vůči jednotlivým skupinám mladých lidí, ať už se jedná o oblast vzdělání, či volnočasových aktivit. Stát by měl zajistit především **rovné příležitosti** pro všechny mladé lidi a snažit se docílit toho, aby budoucí generace byla schopná dosahovat svých vlastních cílů a úspěch v dospělém životě.

Neformální vzdělávání můžeme také vnímat jako organizovaný proces se vzdělávacími cíli, pro který je charakteristická dobrovolnost a partnerství mezi vedoucím a účastníky tohoto procesu, vlastní motivace a aktivní účast toho, kdo se účastní, celostní přístup k rozvoji osobnosti a aktivní

---

¹ Mládež 4.0: Využívání technologií a digitální detox. [online]. Česká rada dětí a mládeže, 2020. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

občanství. Neformální vzdělávání klade velký důraz na rovné příležitosti; je přístupné všem, bez ohledu na sociální postavení ve společnosti, na absolvovanou praxi či dosažený stupeň formálního vzdělání. Důležitá je flexibilita neformálního vzdělávání včetně důrazu na moderní a nové metody výchovy a vzdělávání. Významnou roli hraje přítomnost facilitátora, který účastníky provádí; charakteristickým rysem je právo na chyby a učení se z nich.

Pro děti a mládež je neformální vzdělávání velmi důležité. Subjekty neformálního a zájmového vzdělávání mají obrovský potenciál v poskytování příležitostí pro děti a mladé lidi v jejich rozvoji a ve zhodnocování jejich osobního potenciálu. Tyto organizace přispívají k zajištění plnohodnotného využití volného času, mnohdy úspěšně nahrazují nedostatky ve vzdělávání na školách a v nekvalitním výchovném a vzdělávacím přístupu v některých rodinách. Dochází zde k podpoře dovedností mladých lidí, jako např. sebehodnocení, sebeovládání a sebekritické myšlení nastavené ve správné míře. Neformální a zájmové vzdělávání může přispívat k prevenci rizikového chování mládeže, může předcházet problémům s užíváním drog a nevhodným životním stylům. Výrazně aktivizuje mladé lidi a nabízí jim podnětné, inovativní vzdělávací prostředí, a tak přispívá k úspěchu mladých lidí ve společnosti. Děti a mladí lidé zde dostávají příležitost pracovat na výzkumných, badatelských a experimentálních projektech, ve sportovní či kulturně zaměřených kroužcích. Probíhá zde i vzdělávání v oblasti digitalizace, v různých technických a technologických oborech, je zahrnuta i oblast přírodních věd včetně komplexního environmentálního vzdělávání. Zejména v zájmovém vzdělávání dochází k podpoře a rozvoji nadání a talentu; napříč zájmovým vzděláváním jsou organizovány nejrůznější soutěže.

Často tyto instituce spolupracují s podnikatelskou sférou, s aktéry ve vzdělávání, odbornou veřejností a samotnými rodinami. Velký vliv mohou mít i na zapojování mladých lidí ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, či integraci cizinců, aby byli součástí společenské komunity a snadněji se vzdělávali a uplatňovali se na trhu práce.

Je však nutné podotknout, že subjekty v neformálním vzdělávání se svou charakteristikou a spektrem činností mohou výrazně lišit. Řadíme sem nestátní neziskové organizace zaměřené na práci s dětmi a mládeží, střediska volného času a domy dětí a mládeže, sportovní a kulturní spolky, střediska environmentální výchovy (ekocentra), science centra, knihovny, muzea a galerie, asociace a kluby atd.

Pro efektivní dopad obou forem vzdělávání na rozvoj mladého člověka má zásadní význam **propojování formálního a neformálního vzdělávání** (dále jen „propojování FNV“). Propojování FNV přináší nové možnosti, metody, techniky, formy a programové oblasti při práci s žáky ve škole, které vedou k osvojování učiva v praxi, k rozvoji kompetencí žáků a k proměně celého klimatu třídy, případně celé školy. Nabízí vzdělávací programy vytvořené propojením vzdělávacího obsahu a metod neformálního vzdělávání. V letech 2017-2020 byla z Operačního programu výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) v rámci výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II podpořena řada **projektů zaměřených speciálně na rozvoj klíčových kompetencí a praktické propojování formálního a neformálního vzdělávání včetně zájmového**. Jedná se o 351 programů různého tematického zaměření, které mají část jak pro praktické využití přímo ve vzdělávací činnosti (pracovní sešity, pracovní listy pro děti, manuály pro žáky, základy žákovských portfolií apod.), tak metodickou část. Zároveň každý podrobně zpracovaný program obsahuje zprávu o ověřování. Programy jsou zveřejněny k bezplatnému využití a šíření pod volnou licencí CC v Databázi výstupů OP VVV². V roce 2023 v návaznosti na výstupy z těchto projektů vytvořili pracovníci Národního

---

² Databáze projektů spolufinancovaných z EU. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2024. Dostupné z: <https://databaze.opvvv.msmt.cz/projekty> [cit. 2024].

pedagogického institutu České republiky praktickou metodickou příručku pro školy Propojování formálního a neformálního vzdělávání.³

Způsob, jak mladí lidé tráví svůj volný čas, zásadně přispívá k jejich celkovému rozvoji a pomáhá jim zapojit se do komunitního života a v případě potřeby i získat podporu místní komunity, když základní instituce jako je rodina nebo škola selhávají.

Volný čas může mít organizovanou i neorganizovanou podobu. Vhodný způsob trávení volného času může mít složku rozvojovou i preventivní, a i přispívat k prospěchu společnosti. V případě trávení volného času mládeže hraje roli mnoho faktorů. Příležitosti mohou být ovlivněny i prostředím a regionem, ve kterém mladí lidé žijí.

Ze šetření ČRD z listopadu 2023⁴, které se zaměřilo na to, jaké volnočasové aktivity mladí lidé ve věku 15-29 let preferují a jaké služby pro mládež ve svém okolí mají, vyplývá, že mladí lidé se v rámci volnočasových organizací věnují nejčastěji sportu, oblíbené jsou i vzdělávací a hudební aktivity. V případě, že se žádným činností organizovaně nevěnují, je to často z důvodu nezájmu nebo nedostatku financí. MŠMT plánuje tuto analýzu využít při tvorbě strategického materiálu. Chybí také údaje o tematickém zaměření pravidelných kroužků poskytovaných středisky volného času a o tom, zda nějak zjišťují přání, zájmy a potřeby mladých lidí pro plánování jejich činnosti.

Mladí lidé tráví mnoho volného času online. Obecně je velmi důležitým aspektem vybavit mladé lidi dostatečnými kompetencemi a schopnostmi, aby byli schopni fungovat v **digitálním světě** a aby mohli profitovat z nových technologií a digitálních nástrojů, včetně umělé inteligence.

Zveřejněná studie Nadace OSF, CZ.NIC a STEM „Připravenost české společnosti na digitalizaci veřejné správy“ v roce 2023⁵ uvádí, že podle studie ČSÚ „Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami 2022“⁶ tráví mladí Češi ve věku 15–16 let online průměrně 252 minut denně, což je více než průměr EU (229 minut). Nejčastějšími aktivitami je sledování videí, komunikace s přáteli, poslech hudby a trávení času na sociálních sítích, přičemž v kategorii 16–24 let osoby, které dosud nikdy nepoužily internet, prakticky neexistují. Kromě samotného velkého objemu času mladých lidí ve věku 15–16 let stráveného online studie mapuje rovněž způsob trávení času na internetu, ale i rizika spojená s pohybem online prostoru. Mládež nejčastěji denně sleduje videa (v ČR 73 % mladých denně, v ČR jde výrazně častěji o chlapce, rozdíl 14 %), komunikuje s přáteli (70 %), poslouchá hudbu (68 %), tráví čas na sociálních sítích (66 %) či hraním her (44 %). Při trávení času online mládež přitom nejčastěji využívá zejména globálně dostupné aplikace (YouTube), lokální služby nejsou tak populární. Zajímavostí přitom je, že hraní her ve většině států představuje aktivitu nejvíce podmíněnou pohlavím jednotlivce. V České republice mezi dětmi četnost hraní her s věkem klesá. Na rozdíl od předchozích výzkumů tato studie také neukazuje na výraznější rozdíly mezi chlapci a dívkami v četnosti návštěv sociálních sítí. Tato studie také ukazuje, že česká mládež není příliš citlivá k vnímání případného negativního obsahu, se kterým se může v online prostoru setkat. Ze studie vyplývá, že je menší podíl těch, kteří uvedli negativní zkušenost než setkání s konkrétními rizikovými jevy. S negativními jevy se přitom setkávají děti pouze občas, častěji jsou to pak spíše ty starší, zpravidla o negativní zkušenosti řeknou kamarádovi nebo rodiči.

³ Metodiky FNV. [online]. Národní pedagogický institut České republiky, 2024. Dostupné z: <https://npi.cz/projekty/5787-metodiky> [cit. 2024].

⁴ Dostupnost volnočasových aktivit a služeb pro mladé lidi. [online]. Česká rada dětí a mládeže, 2024. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

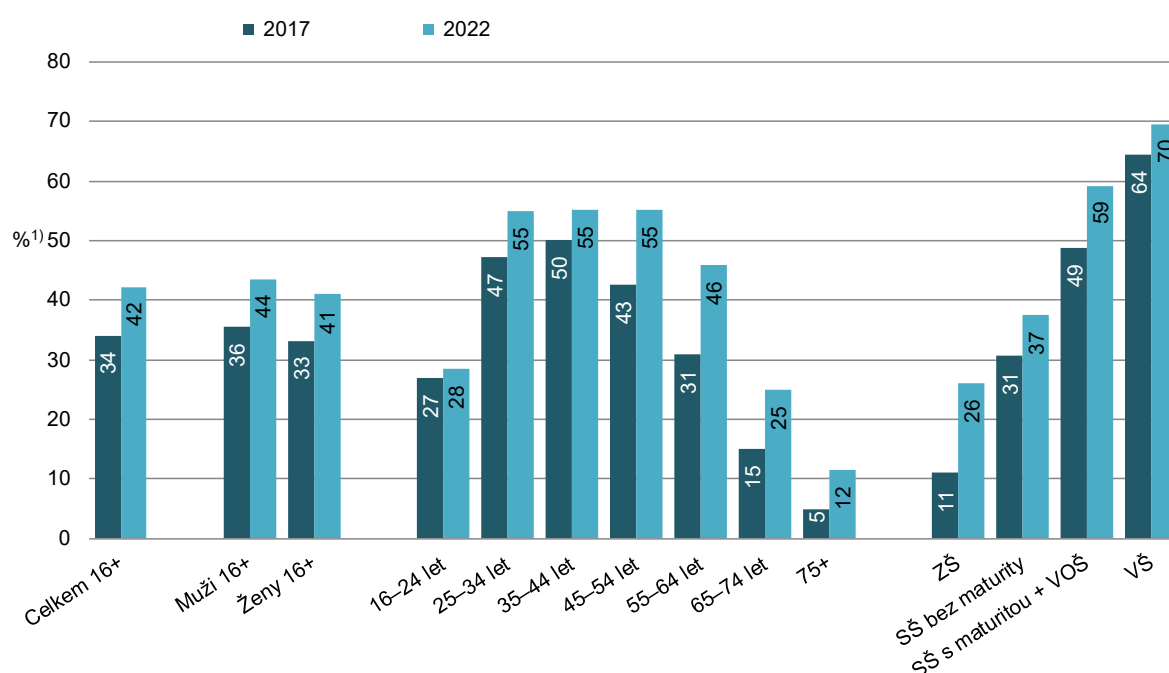
⁵ Připravenost české společnosti na digitalizaci veřejné správy 2023. [online]. Nadace OSF, 2023. Dostupné z: [Studie](#) [cit. 2024].

⁶ Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami - 2022. [online]. Český statistický úřad, 2022. Dostupné z: [Výzkum](#) [cit. 2024].

V roce 2023 zveřejnila ČRDM analýzu⁷ zaměřenou na využívání technologií a digitální detox. Analýza uvádí, že „Mladí lidé se snaží omezovat svůj čas s digitálními technologiemi. Pozitivním zjištěním je, že oproti době před pandemií dnes mladí lidé tráví s technologiemi o něco méně času, týká se to především víkendu. Mladá generace využívá technologie především kvůli **sociálním sítím, komunikaci, ale i sledování filmů a seriálů**. Významnou roli při srovnávání výsledků hraje konkrétní věk jedinců. Teenageři tráví s technologiemi výrazně více času než generace 25–30 let. Rozdíl je patrný také mezi muži a ženami. Zatímco ženy tráví čas především na sociálních sítích, muži ve větší míře využívají počítač a herní konzole.“

Je zřejmé, že mladí lidé hojně využívají moderní technologie, avšak je otázka, zda mají také komplexní přehled o **digitálních veřejných službách** poskytovaných státem a do jaké míry je

Graf 1 Osoby v ČR vyhledávající informace na stránkách úřadů (zdroj: ČSÚ)

využívají. Ministerstvo vnitra monitoruje počet uživatelů Portálu občana, což je rozcestník pro různé digitální služby poskytované veřejnou správou. Avšak nejsou k dispozici data o věku uživatelů. Data o použití internetu ve vztahu k veřejné správě lze dohledat podle věkových kategorií ve studii ČSÚ „Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami 2022.“⁸

Spolu s využíváním internetu a sociálních sítí narůstá **kyberkriminalita** a mladí se tak dostávají do **rizikových situací** jako je kyberšikana⁹, verbální agrese, vydírání, krádež identity apod. V roce 2017 proběhl výzkum rizikového chování českých dětí ve věku 11–17 let v prostředí internetu, na kterém se podílela Univerzita Palackého v Olomouci a společnost Seznam.cz. Dle tohoto výzkumu má s kyberšikanou osobní zkušenost 50,9 % dětí ve zkoumaném věku.¹⁰ Aktuální data, která by se týkala celkově mládeže nejsou k dispozici.

⁷ Mládež 4.0: Využívání technologií a digitální detox – Analýzy ČRDM. [online]. Česká rada dětí a mládeže, 2022. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

⁸ Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami - 2022. [online]. Český statistický úřad, 2022. Dostupné z: [Výzkum](#) [cit. 2024].

⁹ Odborný článek: Kyberšikana v České republice a v zahraničí. [online]. RVP, 2019. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

¹⁰ Kyberšikana se týká každého druhého dítěte v Česku. [online]. Novinky, 2017. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

Důležitá je také **mediální gramotnost**. Mladí lidé si stále více ověřují důvěryhodnost informací, které získávají na internetu, jak potvrdila analýza zpracovaná ze strany ČRDM. Dle analýzy „mladí lidé nejčastěji získávají informace o aktuálním dění ze sociálních sítí (81 %), ale také z internetového zpravodajství (79 %). Téměř polovina sleduje televizní zpravodajství (44 %) a 27 % poslouchá rádio. Čím dál populárnější se stávají také podcasty. Mladí lidé se nyní oproti roku 2020 více zajímají o důvěryhodnost zpráv, které čtou. Polovina dotázaných (53 %) uvádí, že důvěryhodnost zprávy posuzuje podle webu, na kterém ji čtou. To znamená, že určitým webům z principu důvěřují, jiné jsou pro ně problematické“.¹¹

Prostřednictvím formálního, neformálního a informálního učení jsou od raného dětství přes období dospívání a celý život v dospělém věku rozvíjeny **klíčové kompetence** každého jedince, tj. znalosti, dovednosti, postoje nebo hodnoty, a především pak schopnost tento soubor dovedností uplatňovat při řešení různých situací. V roce 2018 bylo vydáno doporučení Rady Evropské unie o klíčových kompetencích pro celoživotní učení. Mezi tyto klíčové kompetence jsou zařazeny gramotnost, mnohojazyčnost, matematické dovednosti a dovednosti v oblasti přírodních věd a inženýrství, digitální kompetence a kompetence v oblasti technologií, personální dovednosti a schopnost nabýt nové kompetence, aktivní občanství, podnikavost, kulturní povědomí a vyjadřování.

Pro rozvoj klíčových kompetencí v neformálním a zájmovém vzdělávání a rozvoj uznávání neformálního vzdělávání dětí a mládeže sehrály významnou roli projekty realizované MŠMT a Národním institutem dětí a mládeže v letech 2009–2015 Klíče pro život a K2 – Kvalita a konkurenceschopnost v neformálním vzdělávání. V návaznosti na výstupy z těchto projektů MŠMT od roku 2016 uděluje nestátním neziskovým organizacím (dále jen „NNO“), které naplňují přesně stanovená kritéria v oblasti práce s dětmi a mládeží, osvědčení, **tzv. organizace uznané pro práci s dětmi a mládeží (dále jen „uznané NNO“)**. Na léta 2017–2020 mělo MŠMT s těmito organizacemi uzavřeno smlouvu o dlouhodobé spolupráci, která uznaným NNO poskytovala určitou formu stabilizace a významně tak přispěla k dalšímu rozvoji mnohých z nich. Smlouvy byly uzavřeny na základě usnesení vlády z roku 2015 ke Státní politice vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 až 2020, které ukládalo ministerstvům využívat možnosti uzavírání smluv o dlouhodobé spolupráci s vybranými strategickými partnery z řad NNO. Dlouhodobé smlouvy byly postaveny na základě předložení víceletého projektu ze strany každé organizace, který naplňoval Koncepti podpory mládeže na období 2014–2020. Kromě uznaných NNO byla smlouva o dlouhodobé spolupráci a strategickém partnerství uzavřena též s Českou radou dětí a mládeže, která tak byla vázána ke spolupráci s MŠMT v přesně definovaných oblastech popsanych ve smlouvě. Pro roky 2024–2026 se kritéria pro uznané NNO částečně změnila (zpřísnila) a větší důraz se začal klást na dobrovolnictví – novým kritériem se stalo splnění určitého procentního podílu dlouhodobých dobrovolníků zapojených do činnosti organizace vzhledem k počtu členů organizace. Osvědčení pro uznané NNO na léta 2024–2026 získalo a obhájilo 18 organizací. Jsou to: Asociace turistických oddílů mládeže ČR, Česká tábornická unie, z.s., Český rybářský svaz, z. s., Český svaz ochránců přírody, Duha, Hnutí Brontosaurus, Junák-český skaut, z.s., Klub Pathfinder, z.s., Liga lesní moudrosti, z. s., Mladí ochránci přírody, z. s., Pionýr, z. s., Royal Rangers v ČR z.s., Salesiánské hnutí mládeže, z. s., Salesiánské kluby mládeže, z. s., Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, The Duke of Edinburghs International Award Czech Republic Foundation, o.p.s., YMCA v České republice.

---

¹¹ Analýza ČRDM 2023 Vztah mladých lidí k médiím po pandemii – Analýzy ČRDM. [online]. Česká rada dětí a mládeže, 2023. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

Za další příklad určité formy uznávání neformálního vzdělávání můžeme považovat certifikaci poskytovatelů environmentální výchovy (ekocenter), která byla vytvořena v letech 2011-2013 s finanční pomocí Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Systém pod garancí Ministerstva životního prostředí provozuje od roku 2015 síť středisek ekologické výchovy Pavučina, která má uzavřenu smlouvu o dlouhodobé spolupráci s MŽP na léta 2022-2024 a v přípravě je smlouva na léta 2025-2027 (k prosinci 2024 pracovalo 28 certifikovaných organizací).

Uznávání neformálního vzdělávání můžeme obecně chápat jako proces, v němž dochází k vnějšímu zhodnocení znalostí, schopností a dovedností získaných mimo formální vzdělávací systém. V rámci projektu Klíče pro život bylo v oblasti práce s dětmi a mládeží identifikováno trojí uznávání: uznávání společenské prospěšnosti a přidané hodnoty této, většinou dobrovolné, činnosti s dětmi a mládeží. Druhou úroveň je pak uznání kompetencí získaných neformálním vzděláváním ze strany zaměstnavatelů. Třetí úroveň je formální uznání kompetencí získaných neformálním vzděláváním v souladu se zákonem č.179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Existuje ještě čtvrtá úroveň, která se prolíná se všemi výše popsány, a tou je uznání vlastních kompetencí každým samotným jedincem a schopnost jejich uvědomění si, následné prezentace a také schopnost založit na nich další osobnostní rozvoj a směr celoživotního učení. Podle Doporučení Rady ze dne 20. prosince 2012 o uznávání neformálního a informálního učení můžeme uznávání neformálního vzdělávání chápat jako proces, v němž dochází k vnějšímu (školy/zaměstnavatel) i vnitřnímu (individuálnímu) uvědomění a zhodnocení/využití kompetencí a jejich součástí (znalostí, schopností, dovedností, postojů a hodnot) získaných mimo formální vzdělávací systém. Uznávání je proces, v jehož rámci pověřený subjekt na základě srovnávání s příslušným standardem potvrzuje, že jedinec dosáhl výsledků učení, který sestává z těchto čtyř různých fází: zjištění, zaznamenání, posouzení, osvědčení.

Důležitým krokem v této oblasti bylo **vytvoření profesních kvalifikací v oblasti neformálního a zájmového vzdělávání dětí a mládeže** v letech 2014–2015 a jejich začlenění do Národní soustavy kvalifikací dle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů. Jedná se o tyto profesní kvalifikace: Hlavní vedoucí zotavovací akce dětí a mládeže, Samostatný vedoucí volnočasových aktivit dětí a mládeže, vedoucí volnočasových aktivit dětí a mládeže, Odborný pracovník / odborná pracovníce v oblasti mezinárodní spolupráce s dětmi a mládeží, Garant/garantka bezpečnosti pro oblast práce s dětmi a mládeží v zájmovém a neformálním vzdělávání. Na některé z těchto profesních kvalifikací následně navázaly kvalifikační požadavky stanovené v dotačních výzvách MŠMT v oblasti práce s dětmi a mládeží pro vedoucí táborů dotovaných MŠMT. Tyto kvalifikace byly rovněž zakotveny v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (§ 17, pedagog volného času).

Rodinné zázemí a mladí lidé v sociálně znevýhodněných situacích

V jakém prostředí mladý člověk vyrůstá ovlivňuje z velké části jeho příležitosti i přechod do dospělosti a samostatného života. Česká společnost prochází neustálým společenským, demografickým a ekonomickým vývojem. Změny ve společnosti pozvolna proměňují také samotnou podobu rodiny. Mezi nejvýraznější proměny v dlouhodobé perspektivě patří rostoucí diverzita forem rodinného soužití přesahující tradiční formáty. Bez fungující rodiny v jejích různých formách realizující své základní funkce, je ohrožena samotná existence společnosti. Ve své jedinečné funkci je rodina prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, k výchově a růstu budoucích generací. Rodinná politika musí být proto vnímána v celé své šíři a musí se zaměřovat na všechny typy a formy rodin a potřeby jejich členů v celém životním cyklu. Rodinná politika by se proto neměla zaměřovat jen na rodiny s předškolními dětmi, ale adekvátně reagovat

i na situaci rodin s dospívajícími dětmi, nebo změny ve vztazích u rodin s dětmi, které se postupně osamostatňují a zakládají své vlastní rodiny. S tím také úzce souvisí potřeba cílených opatření na funkčnost rodin s mladými lidmi v sociálně znevýhodněných situacích a obecně na mladé rodiny v jejich začátcích.

Dle průzkumu Česká mládež v roce 2021, zpracovaného výzkumným týmem Ústavu empirických výzkumů STEM v Praze za podpory nadace Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)¹², „Polovina české mládeže nesdílí domácnost ani s jedním z rodičů. Mladí lidé v České republice přitom své původní domácnosti opouštějí v průměru později než jejich vrstevníci v ostatních zemích V4 (25 vs. 23 let). Struktura domácnosti má vliv na schopnost jejích členů zajistit si ekonomickou stabilitu. Téměř 90 % české mládeže žijící s oběma rodiči má zajištěné prostředky pro pohodlný život, zatímco domácnosti, v nichž žije mladý člověk sám, nebo domácnosti vedené otcem samoživitelem zabezpečují pohodlný život jen ve zhruba 57 % případech.“

Mladým lidem, kteří se ocitnou v rizikové situaci, pomáhá Česká asociace streetwork, která zastřešuje terénní a nízkoprahové programy pomáhající mladým lidem překonat nepříznivé životní situace a vyhnout se rizikům dospívání. Nejedná se přitom jen o drogovou závislost. S mladými lidmi řeší věci, se kterými se třeba nesvěří svým rodičům. Streetwork, neboli kontaktní práce, zahrnuje sociální pracovníky či pracovníky v sociálních službách pracující v nízkoprahových sociálních službách (terénní programy, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, nízkoprahová denní centra, kontaktní centra), jejichž práce je vymezena zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb.¹³ Streetworkeri v roli **sociálních pracovníků** vyhledávají a kontaktují skupiny mladých lidí a jednotlivce v jejich přirozeném prostředí (na ulicích, v parcích, klubech, hernách, na nádražích aj.) a následně jim nabízejí nebo zprostředkovávají pomoc. Jde především o cílovou skupinu, která je v nepříznivé sociální situaci, stylem svého života anebo trávením volného času ohrožena negativními sociálními jevy nebo sociálním vyloučením, a která sama neví jak, anebo není ochotna pomoc vyhledat, nebo to nedokáže.

Naproti tomu **pracovníci s mládeží**¹⁴ pomáhají mladým lidem s jejich osobním, sociálním a vzdělávacím rozvojem v neformálním prostředí pomocí vzdělávacích procesů, podpory a volnočasových přístupů. Otevíráním nových příležitostí, zkušeností i zážitků pro mladé lidi podporují větší ambice a perspektivy v životě mladé generace a tím napomáhají i jejich pozitivnímu přispění pro rozvoj celé společnosti. **Práce s mládeží** je jedním z neefektivnějších nástrojů k rozvoji plného potenciálu mladých lidí. Klíčovým smyslem práce s mládeží je pracovat s mladými lidmi tak, aby se jim usnadnil jejich osobní, sociální a vzdělávací rozvoj a bylo jim umožněno získat svůj hlas, vliv a místo ve společnosti. Základním atributem práce s mládeží je její přispění k rozvoji měkkých dovedností mladých lidí, jako jsou osobní a sociální dovednosti, týmová práce, řešení problémů, vůdčí schopnosti. Cílem práce s mládeží je vytvořit bezpečné, podpůrné a flexibilní prostředí pro osobní rozvoj mladých lidí a nabízet příležitosti k neformálnímu a informálnímu učení, osobnímu poradenství, vedení a podporu. Holistický přístup používaný v práci s mládeží maximalizuje plný potenciál mladých lidí. Jednou z hlavních předností holistického přístupu k práci s mládeží je důraz na partnerství a jeho roli jako spojovacího článku a zprostředkovatele mezi mladými lidmi a různými obory, sektory a službami, jako je zejména

¹² Česká mládež v roce 2021: 19598-20221115.pdf. [online]. FES, 2021. Dostupné z: [Studie](#) [cit. 2024].

¹³ CAS: Co je to streetwork? [online]. Práce na ulici. Dostupné z: [Dokument PDF](#) [cit. 2024].

¹⁴ Toto pojetí pracovníků s mládeží vychází z definicí pracovníků s mládeží platných pro členské státy EU a Rady Evropy. Tyto definice jsou schválené v Evropské agendě práce s mládeží, projednány na třech posledních Konvencích k práci s mládeží a opakovaně citovány v předsednických dokumentech Rady EU schválených na Radě pro vzdělávání, mládež, kulturu a sport. V českém kontextu se pod pracovníkem s mládeží rozumí jedinec, který s mládeží pracuje jako ze zákona placený profesionál (pedagog volného času), na neplacené nebo dobrovolné bázi, a dále jedinci, kteří naplňují standardy schválených profesních kvalifikací v Národní soustavě kvalifikací relevantních pro oblast práce s mládeží.

místní komunita, škola a sociální služby. Pracovníci s mládeží jsou schopni navázat spojení s jinými agenturami a službami, které přispívají k sociálnímu, osobnímu, intelektuálnímu, vzdělávacímu a duchovnímu rozvoji mladých lidí. Je nezbytné, aby mladí lidé byli podporováni při rozvíjení vlastní identity a aby byli společností začleněni a respektováni. Práce s mládeží také chrání blaho mladých lidí a poskytuje jim bezpečné prostředí, ve kterém mohou reflektovat své hodnoty a vyjadřovat své přesvědčení, myšlenky a problémy, kterým čelí.

Výstupy práce expertní skupiny „Budování mostů mezi sociální prací a prací s mládeží“, která v letech 2015–2017 fungovala jako poradní orgán ministra školství, mládeže a tělovýchovy při Komoře mládeže na MŠMT, deklarovaly, že hlavní výzvou v podpoře mládeže je hledání a nalezení funkčního modelu, který by pracovníkům s mládeží a sociálním pracovníkům umožňoval úzkou spolupráci a nebyl limitován gesční působností MŠMT a MPSV.

Mobilita mládeže

Zvláštní význam má také **mobilita mládeže** a získávání zkušeností v zahraničí. Zejména nadnárodní, regionální nebo online mobilita mladých lidí vědomě organizovaná pro vzdělávací účely má vysoce pozitivní dopad nejenom na samotné mladé lidi při získávání nových kompetencí (znalostí, dovedností, postojů nebo hodnot), ale i na komunitu a celou společnost. Vzdělávací mobilita v oblasti mládeže se zaměřuje na neformální učení jako relevantní součást práce s mládeží, s vazbami na informální učení i na formální vzdělávání. Mobilita je jedním ze základních způsobů, jak mohou mladí lidé posílit svou budoucí zaměstnatelnost, jakož i své mezikulturní povědomí, osobní rozvoj, kreativitu a aktivní občanství. Mobilita mládeže je také spojena s cílem sociálního začleňování. V českém prostředí jsou k mobilitě mládeže primárně využívány Programy mobility EU, zejména program Erasmus+, který podporuje neformální vzdělávací mobilitu mladých lidí ve formě výměn mládeže s cílem zapojit a posílit mladé lidi, aby se stali aktivními občany, propojit je s evropským projektem a pomoci jim získat a rozvíjet kompetence pro život a rozvoj. Program dále cílí i na mobilitu pracovníků s mládeží a svými dílčími částmi (DiscoverEU, Aktivita participace mládeže aj.) nabízí širokou škálu pro zapojování mladých lidí. Tento program se od svého počátku zaměřuje na začleňování mladých lidí s omezenými příležitostmi do aktivit nejenom v oblasti mobility, nicméně aktivní vyhledávání této cílové skupiny a její motivace k začlenění do aktivit programu jsou stále výzvou pro Evropskou komisi i národní agentury těchto programů. Je proto třeba zaměřit se na hledání možností, jak ještě více posílit vzájemnou spolupráci národní autority (MŠMT) a národní agentury (Dům zahraniční spolupráce, DZS) za účelem naplňování cílů nového strategického dokumentu na podporu mládeže.

Dle analýz Domu zahraniční spolupráce¹⁵ (DZS, národní agentury pro EU programy v oblasti mládeže) mají mladí lidé, kteří se účastnili některého z programů v zahraničí, lepší šance, dostávají lepší příležitosti a dokáží je dále v životě využívat, vracejí se se zvýšeným sebevědomím a mají větší zájem zapojovat se do veřejného prostoru.

Dům zahraniční spolupráce zveřejnil v roce 2023 výzkum¹⁶, který se snažil potvrdit různé hypotézy, týkající se pozitiv plynoucích ze zapojení do programů přeshraniční mobility. Bylo potvrzeno, že například mladí lidé zapojení do přeshraniční mobility dosahují vyšších příjmů, mají lepší šance na trhu práce, jsou více proevropsky orientovaní, jsou více otevření novým výzvám apod. Výzkum přinesl také zjištění o hlavních bariérách pro zapojení mladých lidí do těchto projektů. Často

¹⁵ RAY: Dopady mezinárodních mobilit na rozvoj dovedností a kompetencí mladých lidí. [online]. Dům zahraniční spolupráce, 2021. Dostupné z: Národní zpráva [cit. 2024].

¹⁶ Dopady zahraničních výjezdů na život jednotlivce v České republice. [online]. Dům zahraniční spolupráce, 2023. Dostupné z: [Výzkumná zpráva](#) [cit. 2024].

zmiňovanou bariérou mezi mladými lidmi do 24 let byl nedostatek financí, lidé ve věku 25+ pak častěji uváděli jako důvod nezapojení se nezájem o projektové aktivity. Jako další bariéru uváděli nedostupnost informací o možnosti vyjet do zahraničí nebo strach z nutnosti prodloužení studia.

Klíčové je rozšířit informovanost o možnostech zapojení mezi širokou veřejnost a mladé lidi zejména v regionech, menších městech a vyloučených lokalitách. Díky mechanismu financování jsou projekty vysoce inkluzivní, veškeré náklady na účast jsou hrazeny z prostředků EU a účast není podmíněna komplikovanými kritérii. Mobilita mládeže tak představuje ideální nástroj pro budování kompetencí i u znevýhodněné mládeže. Druhým aspektem je pak motivace organizací, škol, spolků a dalších aktérů k aktivnímu zapojení do zmíněných programů a využívání dostupných finančních prostředků.

Dobrovolnictví mládeže

Cílem dobrovolnictví v oblasti mládeže je nabídnout mladým lidem příležitost poskytovat pomoc potřebným, podílet se na řešení společenských problémů a zasadit se tak o vytvoření inkluzivnější společnosti. Přispívá také k budování a posilování empatie a solidarity a kultivování mezigeneračního dialogu. Zároveň nabízí mladým lidem příležitost získat nové dovednosti a pracovní zkušenosti, které zlepší jejich postavení na trhu práce.

Dobrovolnictví mladých lidí a dobrovolnictví v oblasti práce s dětmi a mládeží má v České republice dlouholetou tradici. Odhaduje se, že zhruba polovinu všech dobrovolnických aktivit v zemi vykonávají mladí lidé a mládežnické organizace. Dobrovolnictví je chápáno jako součást étosu a role občanské společnosti, a stát tedy dobrovolnictví jako takové nereguluje. Legislativně dobrovolnictví, přesněji dobrovolnickou službu, upravuje zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona je dobrovolnická služba realizována v tzv. akreditovaném režimu, což ale nezahrnuje celou pestrou škálu činností v oblasti dobrovolnictví mládeže nebo dobrovolnictví v mládežnických organizacích. Problematice dobrovolnických aktivit v České republice se komplexně věnuje Koncepce rozvoje dobrovolnictví v České republice do roku 2030, kterou přijala vláda ČR dne 8. ledna 2025. Tento dokument zahrnuje systémovou podporu dobrovolnictví napříč českou společností, včetně oblastí dětí a mládeže. Dobrovolnické aktivity mládeže jsou podporovány zejména prostřednictvím dotačních výzev v oblasti práce s dětmi a mládeží, kde se velký důraz klade na vzdělávání dobrovolníků a zvyšování jejich kompetencí. Dokladem toho, že stát má zájem na stabilitě a rozvoji mládežnických dobrovolnických organizací, je udělování titulu „organizace uznaná MŠMT pro práci s dětmi a mládeží“. Při posuzování způsobilosti pro získání titulu je jedním z důležitých hodnotících kritérií podíl dlouhodobých dobrovolníků v organizaci. V rámci státem garantované Národní soustavy kvalifikací byla vytvořena profesní kvalifikace Koordinátor dobrovolníků, která přispívá k uznávání dobrovolnické práce ve společnosti.

Další podpora dobrovolnictví je poskytována od regionálních, místních i soukromých aktérů. Evropská komise podporuje dobrovolnictví v oblasti mládeže prostřednictvím mechanismů a nástrojů spolupráce v rámci Strategie EU pro mládež a programů EU pro mladé lidi, jakými jsou Erasmus+ a zejména Evropský sbor solidarity. Evropský sbor solidarity umožňuje mladým lidem z ČR absolvovat dobrovolnickou aktivitu v zahraničí, nebo naopak české organizace mohou hostovat zahraniční dobrovolníky. Podpora obou typů zapojení by měla být jednou z priorit v oblasti dobrovolnictví. Tyto programy usnadňují vzájemné učení a výměny mezi členskými státy a relevantními partnery tím, že vyvíjí osvědčené postupy v oblasti digitálního a mezigeneračního dobrovolnictví a propagují a vytvářejí příležitosti k dobrovolnické činnosti.

Český neziskový sektor a mládežnické neziskové organizace dlouhodobě usilují o zlepšení podmínek pro dobrovolnictví ze strany státu a volají po lepším uznání dobrovolnictví a zavedení benefitů od státu pro dobrovolnictví ze strany jednotlivců i na úrovni dobrovolných organizací. Podle ČRDM některé studie odhadují, že až 75 % dobrovolnické práce v ČR funguje mimo režim zákona o dobrovolnické službě. *V posledních šesti letech prokazuje ČRDM nárůst zapojování mladých lidí do dobrovolnických aktivit. Zatímco v roce 2017 se zapojoval každý pátý, v roce 2020 je to již každý čtvrtý mladý člověk. Největší nárůst je pozorován u mladých lidí ve věku od 15 do 20 let, kdy se v roce 2020 zapojil do dobrovolnických aktivit takřka každý třetí dospívající.* Zajímavé bylo pozorovat také dynamiku pomoci v době mezi prvními vlnami pandemie, kdy se ukazuje, že mladí dospívající do 20 let také výrazně více pomáhali svým nejbližším a známým, a naopak měli méně možností pomáhat např. svým sousedům či cizím lidem. *Motivaci k takovému jednání potvrdily i výsledky z výzkumu ČRDM Hodnoty mladých (2020)¹⁷, kdy se ukázalo, že spolehlivost a péče o nejbližší jsou pro české mladé těmi nejdůležitějšími hodnotami.* Ze zmiňovaného výzkumu vyplývá, že mladí lidé se pomoci a dobrovolnictví nebojí. **Když je někdo požádá o pomoc, devět z deseti pomůže. Celkem 77 % mladých lidí udává, že má sklon pomáhat ostatním, pokud to potřebují nebo jsou v krizi. A 83 % mladých lidí také udává, že když pomáhají, nic za to na oplátku neočekávají, i když čtyři z deseti mladých lidí jsou rádi, když se ví, že pomáhají zrovna oni. Celkem 23 % mladých lidí pro dobročinnost přímo motivuje možnost uvádět si to v životopisu. Takřka dvě třetiny mladých lidí také očekávají, že když někomu pomohou, v budoucnu bude také pomoheno jim, budou-li to potřebovat.**

Ve druhé polovině roku 2023 provedl Český statistický úřad šetření, které poskytlo informace o zapojení obyvatel České republiky do dobrovolnických činností. Do dobrovolnictví se zapojil každý pátý respondent (19,2 %), což představuje 1 662,2 tis. obyvatel ČR ve věku 15 a více let. Ve věkové skupině 15–24 to bylo 157,5 tis. dobrovolníků. Největší podíl dobrovolníků byl ve věkové skupině 25–44 (603,8 tis. dobrovolníků, tj. 36,3 %). Co se týče ekonomické hodnoty dobrovolnictví, při uvedeném průměrném počtu hodin v posledních 4 týdnech přepočtených na rok vychází, že dobrovolníci díky své činnosti společnosti za rok přispěli přes 47 miliard Kč. Tento výzkum kromě základního členění dobrovolníků podle věku, vzdělání a ekonomické aktivity přinesl také informace o organizovaném a neorganizovaném dobrovolnictví či o jeho zaměření. Bylo zjištěno, že mezi dobrovolníky převažovalo organizované dobrovolnictví (56,6 %), což je i případ většiny neziskových organizací pracujících s dětmi a mládeží ve volném čase. Děti a mládež jsou druhou největší skupinou mezi osobami, na které je zaměřená dobrovolnická činnost.

II. PŘECHOD DO DOSPĚLOSTI

Období přechodu mladých lidí z mládí do dospělosti – zhruba ve věku 14 až 24 let, ale i v pozdějším věku – je plné obrovských možností a potenciálu. Po raném dětství je to druhé nejkritičtější vývojové období v životě mladých lidí, kdy získají vzdělání, dovednosti, životní zkušenosti a podporu, kterou potřebují k tomu, aby přebírali stále větší odpovědnost, formovali svou identitu a učili se, jak uspět v životě i ve společnosti. Toto období vyžaduje stabilní podporu vlastní rodiny a komunity, stabilní přístup ke zdrojům pro uspokojení základních potřeb a příležitosti k přístupu ke kvalitnímu vzdělání a zaměstnání. S tímto stabilním základem mohou dospívající prospívat a úspěšně přecházet ve zdravé a produktivní mladé dospělé, kteří přispívají do svých komunit i společnosti. V důsledku toho mají investice do mladých lidí v tomto kritickém období trvalé dopady na jejich životy a vedou k významným dlouhodobým přínosům pro společnost. Toto období je také považováno za významnou vývojovou fázi v růstu mladého člověka, která přináší

---

¹⁷ Hodnoty mladých. [online]. Rada mládeže Slovenska, 2021. Dostupné z: [Výzkum](#) [cit. 2024].

rizika a příležitosti výlučné pro toto období. Mladí dospělí dosáhnou zákonného věku pro mnoho privilegií a povinností, opouštějí domov, vstupují do zaměstnání a/nebo vyššího vzdělání a vytvářejí dlouhodobé partnerské vztahy. Úspěšný přechod do dospělosti závisí nejenom na dostupné podpoře, ale také na získaných dovednostech zvládat obtížné životní situace, odolnosti, plánování a motivaci do budoucna a ochotě učit se novým věcem. Zranitelné skupiny mladých lidí však nemusí mít přístup k podpůrným zdrojům, a proto jsou vystaveny zvýšenému riziku, že se jim tento přechod nepodaří úspěšně realizovat. Mládež, která vyrůstá uprostřed náročných a přetrvávajících problémů ve svých rodinách a komunitách, je v této vývojové fázi obzvláště ohrožena a vyžaduje specifickou podporu.

Zranitelné skupiny mladých lidí

Mladí lidé, kteří vstupují do samostatného života z dětských domovů, výchovných ústavů nebo různých forem náhradní péče.

Když mladí lidé opustí dětské domovy, výchovné ústavy nebo náhradní péči, často nejsou na život v dospělém světě ještě připravení. Mohou se tak dostávat do finančních potíží, musí řešit otázku bydlení a mohou být ohroženi bezdomovectvím. Na problémy fenoménu bezdomovectví u lidí vstupujících do života z náhradní péče dlouhodobě upozorňují odborné studie i samy neziskové organizace, které se problematikou zabývají. Podle informací PrahaIN.cz¹⁸ z organizace Naděje, která se dlouhodobě stará o lidi bez přístřeší, je bohužel nyní situace taková, že tito mladí lidé se nejprve dostanou na ulici a teprve poté se jim terénní sociální pracovníci snaží pomoci. Ačkoliv není k dispozici přesná evidence, mládež a mladí dospělí tvoří odhadem méně než 15 % bezdomovců. Nejčastěji se jedná o mladé muže s žádnou či nízkou kvalifikací, bez rodinného zázemí, s užíváním drog v anamnéze a nízkými sociálními dovednostmi. Podle odhadu neziskových organizací, které pomáhají lidem bez domova, je v České republice 7 až 10 tisíc bezdomovců, kterým ještě nebylo 26 let. Jsou to mladí lidé, kteří nemají rodinné zázemí a mívají nižší vzdělání. Je tu sedm až deset tisíc mladých lidí, kteří nepřemýšlejí o tom, co budou dělat a jestli založí rodinu, ale o tom, kde budou dnes spát, zda budou mít co jíst a jestli má jejich život nějaký smysl. Řada z nich vyrostla v dětském domově. Nedokážou žít samostatně a převzít za sebe odpovědnost. Chybí jim vzory a neuznávají autority. Jsou snadno ovlivnitelní a stávají se často součástí party. Experimentují s drogami. Peníze na jejich pořízení si pak obstarávají krádežemi či prostitucí. Práce s mladými lidmi bez domova je obtížnější a současné služby na ně nejsou připraveny. Podle informací PrahaIN.cz z organizace Naděje jsou na ulici dva typy mladých lidí. První jsou bez rodinného zázemí a druhí s rozpadlou rodinou. Ti se většinou z ulice dostali. Ti se špatným dětstvím setrvávají na ulici. Dostupná data ukazují také na existující problém bezdomovectví LGBTQI+ mládeže. Jako primární důvod pro bezdomovectví příslušníků této skupiny, ocitajících se bez domova, který s sebou nese další přidaná rizika, jako například rizika spojená s drogovou závislostí a sexuální zneužívání mladistvých osob, byly rozeznány závažné rodinné konflikty. Celých 94 % subjektů, které se účastnily průzkumu občanského sdružení PROUD provedeného v lednu 2013, mělo zkušenosti s LGBTQI+ bezdomovci. Dále 38 % subjektů identifikovalo souvislost mezi sexuální orientací klientů a jejich bezdomovectvím. Podrobné informace o vztahu bezdomovectví a sexuální orientace v ČR dosud neexistují.¹⁹

¹⁸ Děti z „děčáků“ končí jako mladí z ulice. Město jim poskytne byty, Naděje pomoc. [online]. PrahaIN, 2022. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

¹⁹ Koncepce sociálního bydlení. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. Dostupné z: [Koncepce](#) [cit. 2024].

Obecně platí, že práce s mladými bezdomovci je mnohem obtížnější než se staršími. Nemají zkušenost s normálním životem, na rozdíl od těch, kteří zůstali na ulici v padesáti letech. Ti zažili dvacet třicet let normálního fungování, ale mladá generace ne.

Venkovská mládež a život na venkově

Venkovská mládež je také zařazena do kategorie mladých lidí s omezenými příležitostmi, zejména v důsledku nedostatečně rozvinuté infrastruktury na venkově. Venkovská mládež čelí problémům, které se mládeže z měst tolik nedotýkají, jako slabé či neexistující internetové připojení, a tudíž nemožnost školy a práce on-line, velká závislost na individuální dopravě, a tudíž nízká možnost zapojení do veřejného života, ať kulturního či například doprava k volbám. Cílená podpora této skupiny mládeže se zaměřuje na zlepšení rovného přístupu venkovské mládeže ke kvalitnímu vzdělávání, kvalitnímu zaměstnání, kvalitním volnočasovým aktivitám, práci s mládeží a službám. Tento přístup vychází z Evropské strategie mládeže (Cíl 6).

Podpora rozvoje mladých lidí na venkově vyžaduje komplexní meziodvětvové strategie pro řešení problémů venkova, jakými jsou zejména vylidňování a nedostatečné služby, s cílem snížit nerovnosti mezi venkovem a městy, podporovat rovný přístup ke službám, infrastruktuře a příležitostem, a tím zvýšit přitažlivost venkova pro mladé lidi. Tvůrci veřejných politik by měli podporovat inkluzivní cesty pro generační výměnu, mezigenerační spolupráci a smysluplnou participaci mládeže při správě věcí veřejných. Příklady dobré praxe zdůrazňují potřebu kvalitního zaměstnání, přístupu ke vzdělání, podpory podnikání a přístupu k půdě pro mládež ve venkovských oblastech.

Pracovní skupina Venkovské mládeže NS MAS usiluje prostřednictvím zapojování, strukturovaného dialogu a práce s venkovskou mládeží o posílení vztahu mladých lidí k venkovu a jeho kulturnímu dědictví, posílení občanské angažovanosti, prohloubení odbornosti a k mnoha dalším důležitým přínosům. Uchopení, prohlubování a provádění interakce s venkovskou mládeží je zásadní a nezbytnou součástí zajištění udržitelného venkovského rozvoje. Pracovní skupina Venkovské mládeže NS MAS také cílí na šíření povědomí o důležitosti práce s venkovskou mládeží, distribuci informací týkajících se řešeného tématu, otevření otázky strukturovaného dialogu s venkovskou mládeží na území všech MAS v ČR a následné zahájení samotné práce s mládeží. Podle zástupců MAS Naděje je klíčové téma na venkově práce s mládeží. Ta obsahuje vyslyšení a dialog: Proč chcete odejít? Co vám tady vadí? Co vám zde chybí a co byste potřebovali? Zapojením mládeže do dialogu je možné předejít jejich odchodu²⁰.

Tematické priority v oblasti podpory přechodu mladých lidí do dospělosti

Zaměstnanost a zaměstnatelnost

1) Úspěšný vstup na trh práce

Vstup na trh práce představuje náročnou životní fázi, která významně ovlivňuje a formuje celou pracovní kariéru jedince. Přechod ze školy na trh práce je obdobím, kdy si mladí lidé hledají nejen svou cestu na trhu práce, ale také v celém životě, kdy plnohodnotně vstupují do dospělosti. Období přechodu často souvisí s odchodem od rodičů, počátkem bydlení s partnerem a celkovým osamostatněním se. Případné problémy s nalezením zaměstnání, tedy zdrojem příjmu, mohou výrazně ovlivnit zmíněné aspekty a celý proces se tak může značně zkomplikovat a zpomalit. Vstup na trh práce může být provázený velkou nejistotou, kdy jsou mladí lidé více než ostatní

²⁰ Zapoјme, propojme a posilujeme mládež na venkově. [online]. Národní síť místních Akčních skupin, 2020. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

věkové skupiny vystavování překážkám na trhu práce a omezeným pracovním příležitostem. Svou kariéru začínají často smlouvami na dobu určitou nebo částečným úvazkem, což může pro rozvíjející se kariéru přinášet určité výhody ve formě získání zkušeností a vytvoření odrazového můstku k dalšímu zaměstnání, na druhou stranu je však tato forma spojená s určitou nejistotou budoucností a obavami s nalezením další práce.

Je tedy zřejmé, že období přechodu ze školy na trh práce je pro jedince z pohledu kariérní i životní dráhy klíčové a stát by se měl snažit zajistit, aby doba strávená na pomezí mezi školou a prvním zaměstnáním, prokazatelně ovlivňující budoucí fungování mladých osob na trhu práce a jejich každodenní život, byla co nejkratší. Dlouhodobější odloučení od školních i pracovních závazků totiž může vést ke ztrátě znalostí ze školního prostředí a také ke ztrátě pracovních návyků.

Zásadním strategickým materiálem s dlouhodobou platností v rámci směřování politiky zaměstnanosti je Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030, jehož gestorem je Ministerstvo práce a sociálních věcí. V dokumentu jsou mladí lidé označeni za jednu ze znevýhodněných skupin a dále je uvedeno, že mladí lidé na trhu práce jsou jakýmsi „lakmusovým papírkem“, tedy že se jedná o skupinu, na jejíž nezaměstnanosti se nejvýrazněji projevují náklady trhu práce. Při nástupu recese jsou mladí lidé ohroženi nezaměstnaností jako první, zejména proto, že nevznikají volná pracovní místa, na něž by mohli po ukončení vzdělávání nastoupit. Naopak v případě nárůstu hospodářského oživení se jejich postavení na trhu práce výrazně zlepšuje a zaměstnavatelé jsou ochotni je zaměstnávat bez výraznějších problémů.

Přestože dle srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů („Social scoreboard“), který byl zaveden pro sledování pokroku naplňování Evropského pilíře sociálních práv, si ČR v oblasti postavení mládeže na trhu práce stojí velmi dobře, měla by politika zaměstnanosti usilovat o ovlivnění počátečního vzdělávání a procesu volby povolání. Zejména tím směrem, aby v okamžiku jeho ukončení byla pracovní síla vybavena dostatečným penzem znalostí, kompetencí a dovedností pro ta povolání, která trh práce bude vyžadovat. Zcela nezbytné je propojení politiky zaměstnanosti (služeb zaměstnanosti) se vzdělávací politikou a zaměstnavateli. Jelikož bude vzdělávání hrát na budoucích trzích práce stále podstatnější roli a lze očekávat, že v důsledku vyšší robotizace a automatizace pracovních činností dojde ke snížení objemu prací pro osoby s nižší kvalifikací, musí politika zaměstnanosti v rámci poradenství k volbě povolání a následného kariérového poradenství podporovat návrat do vzdělávání těch osob, které předčasně počáteční vzdělávání ukončí. Proto je obecně usilováno o samostatné a funkční kariérové poradenství od ZŠ přes SŠ po dospělé, modularizaci vzdělávání apod.

Dle doporučení Rady EU *O mostu k pracovním místům – posílení záruk pro mladé lidi*²¹ by členské státy měly zajistit, aby všichni mladí lidé mladší 30 let obdrželi do čtyř měsíců od okamžiku, kdy se stali nezaměstnanými nebo ukončili formální vzdělávání, kvalitní nabídku zaměstnání, dalšího vzdělávání, učňovské přípravy nebo stáže v souladu se zásadou č. 4 evropského pilíře sociálních práv. Výchozím bodem pro poskytnutí této nabídky v rámci záruk pro mladé lidi těmto mladým lidem by měla být jejich registrace u poskytovatele záruk pro mladé lidi. Systémy záruk pro mladé lidi by měly vycházet z doporučení definovaných pokynů a měly by být organizovány v souladu s celostátními, regionálními a místními podmínkami, přičemž by měly zohledňovat také pohlaví a rozdílnost cílových mladých lidí.

---

²¹ Doporučení Rady o mostu k pracovním místům – posílení záruk pro mladé lidi a o nahrazení doporučení Rady ze dne 22. dubna 2013 o zavedení záruk pro mladé lidi. [online]. Rada Evropská unie, 2020. Dostupné z: [Doporučení Rady EU](#) [cit. 2024].

V návaznosti na toto doporučení Úřad práce ČR realizuje projekt Záruky pro mladé (2023–2027)²², jehož předmětem je aktivizovat a motivovat k práci osoby se sníženou možností uplatnění se na trhu práce, a to osoby mladší 30 let (tj. do 29 let včetně) s kumulací znevýhodnění ovlivňujících jejich schopnost uplatnit se na trhu práce, které nejsou v zaměstnání, ve vzdělávání nebo v profesní přípravě (včetně dlouhodobě nezaměstnaných). Cílem projektu je zvýšit zaměstnanost a zaměstnatelnost mladých lidí díky jejich větší konkurenceschopnosti na trhu práce prostřednictvím odborné praxe. Motivovat účastníky k prohloubení odborných znalostí a pracovních dovedností potřebných k výkonu konkrétní pracovní činnosti požadované trhem práce a vyrovnávat tak nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, získat tak kvalitní a dlouhodobé zaměstnání. U uchazečů o zaměstnání bez dokončené odborné kvalifikace usilovat o opětovné zahájení přípravy na budoucí povolání s využitím kariérového poradenství a aktivity „Návrat do vzdělávání“ a tím získat potřebné vzdělání k následnému lepšímu uplatnění na trhu práce.

V rámci Global Disability Summitu²³, který se konal v dubnu 2025 v Berlíně, bylo prezentováno, že až 50 % lidí s postižením je nezaměstnaných, a to z důvodu diskriminace a neznalosti možností jejich podpory mezi zaměstnavateli a zaměstnavatelkami. Celosvětově tvoří lidé s postižením 15 % populace. Jedním z výstupů summitu je deklarace, ke které se ale ČR zatím nepřihlásila.

2) Nezaměstnanost mladých lidí

Český pracovní trh a stav zaměstnanosti poskytují převážně bezpečné a stabilní prostředí pro většinu české mládeže, a proto nejsou zdrojem nespokojenosti, jako tomu je například ve státech jižní Evropy. Přesto však český pracovní trh obsahuje řadu překážek – mezi nejvýraznější patří komparativně nízké mzdy a široká nabídka málo kvalifikovaných pracovních míst²⁴.

Mladí lidé v dnešní době přemýšlejí jinak, více cestují, nechtějí brát nekvalifikované práce za málo peněz a na lepší nabídku si raději počkají. O změně přemýšlení mladé generace při výběru zaměstnání není pochyb a dokazují to nejrůznější průzkumy a dotazníková šetření. Obecně si mladí váží svého volného času, preferují volnější pojetí pracovní doby a není pro ně normální pracovat přesčas. Finanční stránka jako nástupní plat nebo šance na budoucí vysoké příjmy jsou mezi deseti charakteristikami atraktivního zaměstnavatele, ale ne na prvních příčkách. Mnohem zásadnější je složení týmu, přátelské pracovní prostředí a společenská odpovědnost zaměstnavatele. Mladým lidem často více záleží, zdali se firma chová zodpovědně a udržitelně, než jaké nabízí benefity²⁵.

Přestože má Česká republika dlouhodobě nízkou míru nezaměstnanosti, data ukazují, že ji snižuje spíše starší generace. Naopak podle dat statistického úřadu Evropské unie – Eurostat, činila k červnu 2023 nezaměstnanost mladých lidí v ČR do 25 let 13,7 %, což je nejvyšší procento nezaměstnanosti mladých lidí od roku 2015. Uváděnými důvody nárůstu jsou vysoký počet absolventů základních škol, na který nebyly střední školy kapacitně připraveny, a dále změna přemýšlení a životních hodnot. Mladí lidé nejdou po ukončení školy automaticky hned do práce, ale při vědomí délky pracovního života si stále častěji dopřávají mezi studiem a startem kariéry pauzu. Případně po škole vycestují do zahraničí a sbírají praxi tam²⁶.

²² Záruky pro mladé. [online]. Úřad práce ČR, 2023. Dostupné z: [Projekt](#) [cit. 2024].

²³ Global Disability Summit – 2nd – 3rd April, 2025 / Berlin. [online]. Global Disability Summit, 2025. Dostupné z: <https://www.globaldisabilitysummit.org/> [cit. 2025].

²⁴ Česká mládež 2021. [online]. FES, 2021. Dostupné z: [Studie](#) [cit. 2024].

²⁵ Ufnukání lenoši? Mladí si v práci spíše trvají na svém, tvrdí experti. [online]. Seznam Zprávy, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

²⁶ Nezaměstnanost mladých do 25 let v Česku. [online]. iDNES, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

To potvrzuje také Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030, ve kterém je uvedeno, že z pohledu věkové struktury se na růstu zaměstnanosti podílejí zejména starší osoby, zejména nad 55 let, a signifikantní pokles počtu mladých zaměstnaných (do 24 let), a to i v době hospodářského boomu.²⁷

Nezaměstnanost mladých lidí je jednak dána celkovým stavem ekonomiky a s tím související nezaměstnaností a jednak je ovlivněna vzdělaností a oborovou strukturou absolventů škol. Tito absolventi mají navíc ztíženou situaci zejména z důvodu chybějící praxe. Na druhou stranu mohou čerství absolventi nabídnout aktuální odborné znalosti, schopnost komunikace v cizích jazycích či dovednosti technické a technologické. Ve prospěch mladých lidí hraje fakt, že nejsou v době vstupu na pracovní trh profesně ani geograficky vázaní a jde u nich spíše jen o osamostatnění se od rodiny²⁸.

3) Kariérní poradenství, propojování mladých lidí se zaměstnavateli

Efektivní kariérové poradenství poskytované jedinci po celou dobu jeho profesní dráhy je klíčovým faktorem podpory profesní mobility. Musí být schopné reagovat jak na potřeby trhu práce, tak na základě individuálního přístupu k jeho uživatelům reflektovat potřeby každého jedince pohybujícího se či vstupujícího na trh práce. Krom vlastního nasměrování k vhodné pracovní pozici, a to po celou dobu profesního života, musí být rovněž schopné poskytovat dostatek informací o trhu práce a jeho požadavcích a nasměrovat ke vhodnému dalšímu vzdělávání.

Na fokusní skupině mezi zástupci parlamentů dětí a mládeže a zástupci odboru pro mládež MŠMT, v rámci Republikového fóra parlamentů dětí a mládeže, byly ze strany zástupců parlamentů často zmiňovány obavy nad výběrem budoucího zaměstnání a s tím související nedostatečné kariérní poradenství. Mladým lidem často chybí možnost si vyzkoušet určité profese, tak aby se s nimi řádně seznámili a měli větší povědomí o tom, co konkrétní profese obnášejí. Stejně tak by byli rádi lépe a dříve informováni o nabídce středních škol, jejíž výběr je podle nich často určující pro výběr budoucího zaměstnání a směřování na trhu práce.

Pokud je na pracovním trhu nedostatek pracovníků, dochází mezi firmami k vysoké konkurenci, a proto by se měly snažit si své zaměstnance udržet, než přejdou do jiné firmy za lepšími benefity. Stejně tak by pro firmu mělo být přínosné „odchytit“ si budoucí zaměstnance ještě na škole s nabídkou stálé práce po absolutoriu²⁹.

Dobrý příklad propojování mladých lidí se zaměstnavateli (studenti a čerství absolventi VŠ) je **kariérní portál pro studenty a čerstvé absolventy Masarykovy univerzity**. Portál JobCheckIN má unikátní systém párování nabídek zaměstnání s případnými uchazeči. Je určený výhradně studentům a čerstvým absolventům a od běžných webů s nabídkou práce se liší propracovaným systémem na párování nabídek zaměstnání s případnými uchazeči. Výhodou portálu je jeho napojení na Informační systém MU, ze kterého přebírá informace o studiu na univerzitě, takže je není potřeba vyplňovat a aktualizovat. Po registraci ho můžou využívat pouze studenti a absolventi do 18 měsíců od ukončení studia. Proto v něm budou pouze pracovní nabídky určené speciálně pro ně. Vznik portálu iniciovali jak studenti, tak zaměstnavatelé. Studenti si díky němu snadno najdou stáž nebo práci, i když nemají praxi. Zaměstnavatelé zase projevují velký zájem o studenty z Masarykovy univerzity. V portálu JobCheckIN budou zveřejňovány pouze takové nabídky, u nichž

²⁷ Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020. Dostupné z: [Strategický rámec](#) [cit. 2024].

²⁸ Antonická, Barbora. Rizika diskriminace v pracovním procesu z hlediska věku. Praha: ČVUT 2017. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií. Dostupné z: Bakalářská práce [cit. 2024].

²⁹ Neplacené stáže aneb jak nedocenitelná je zkušenost. [online]. E15, 2018. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

je vyžadována žádná nebo minimální praxe. Uchazeči v něm najdou nabídky na plný i částečný úvazek, stejně jako stáže. Hlavní výhoda portálu ale tkví v něčem jiném. „JobCheckIN umí posoudit, na kolik procent se mladý člověk na konkrétní pozici hodí. Díky tomu lze zájemcům o práci nabídnout přesně takové pracovní pozice, o které stojí nebo na které mají kvalifikaci.“³⁰

4) Možná diskriminace v práci

Diskriminace v práci z důvodu věku, tzv. ageismus, je jedním z nejčastějších typů pracovní diskriminace. Jde o ideologii založenou na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu. Projevuje se skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnost k určité generaci. Přestože se častěji týká starších lidí, zejména těch v předdůchodovém věku, výjimkou není ani diskriminace mladého spektra populace. Nabídky práce typu „Přijmeme ředitele ve věku 35 let a více“ nejsou neobvyklé a zcela vylučují účast mladých žadatelů o pozici. Nedostatečná či nulová praxe v oboru je jedním z důvodů, proč firmy raději sáhnou po zkušeném pracovníkovi, nechtějí investovat peníze a čas do absolventů. Poté ale nastává stále se opakující problém, kdy podniky nemohou najít zkušené zaměstnance, absolventi nemají kde získat praxi a na trhu práce stoupá počet nedostatkových profesí. Ještě více problematické se jeví obsazování pracovních míst mladými ženami, které jsou často během přijímacích pohovorů konfrontovány otázkami o jejich plánech na zakládání rodiny. Přestože jsou dotazy podobného rázu dle zákonů jednoznačně nepřístupné, často se stále objevují a mnohé ženy na tento fakt poukazují. Mladé ženy tak mohou na trhu práce čelit dvojí diskriminaci, a to nejenom v rámci ageismu, ale také na základě platové nerovnosti v porovnání se svými mužskými kolegy na srovnatelně stejné pracovní pozici při naplnění stejných ukazatelů podílejících se na stanovení výše platu³¹, jakými jsou např. dosažené vzdělání, délka předchozí praxe apod.

5) Placené stáže

Přestože problematika neplacených stáží je na evropském poli rezonujícím tématem (diskutuje se o zákazu delších neplacených stáží a některé webové stránky s nabídkou pracovních pozic zakazují neplacené stáže inzerovat), na národní úrovni teprve začínají probíhat první diskuse k této problematice.

Jedním z protagonistů boje proti neplaceným stážím na úrovni EU je Evropské fórum mládeže, podle kterého jsou neplacené stáže příčinou zaostávání celé generace mladých Evropanů. Neplacené stáže mají dopad na finanční zabezpečení mladých lidí, jejich kariérní vyhlídky a duševní zdraví. Mají také dopad na naši společnost, protože prohlubují nerovnosti. Mnoho mladých lidí tráví značné množství času prací zdarma. Nejen, že to má z krátkodobého hlediska negativní dopad na jejich finanční zabezpečení, ale neplacená práce může mít i celoživotní následky. Mladí lidé platí za zkušenosti svou kariérou. Bez platu jsou mladí lidé nuceni zůstat se svými rodiči, místo aby zahájili svůj vlastní samostatný život. Uváznutí v začarovaném kruhu neplacené práce může mít také dlouhodobé zdravotní dopady včetně deprese, úzkosti a nižšího sebevědomí. V době, kdy došlo k prudkému poklesu duševního zdraví mladých Evropanů, spolu s nárůstem nezaměstnanosti v důsledku pandemie, musí být prioritou zajistit a udržovat dobré pracovní podmínky pro mladé lidi. Přijmout nabídku neplacené práce na 3-6 měsíců nemůže každý. Život bez příjmu často vyžaduje finanční podporu rodiny nebo osobní úspory. Mladí lidé,

³⁰ Univerzita spouští kariérní portál. [online]. Masarykova univerzita, 2018. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

³¹ Co víme o rozdílech ve výdělích žen a mužů Hlavní závěry studie Rozdíly v odměňování žen a mužů v ČR. [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2022, s. 43. ISBN 978-80-7421-280-2. Dostupné z: https://rovnadomena.cz/wp-content/uploads/2023/04/Shrnutí_o_GPG_168x240_2022_obnoveny_jednostrany_2.pdf. [cit. 2025-01-23].

kterí si nemohou dovolit nebýt zaplacení, zejména ti, kteří již čelí větším výzvám a překážkám, jako jsou lidé z marginalizovaných skupin, jsou tímto opět vyloučeni³².

V Česku se objevují i příklady, konkrétně ve zdravotnických oborech, kde za vyžadované kvalitní praxe musí studenti zaplatit. To samozřejmě představuje ještě významnější problém pro nízkopříjmové studenty³³.

6) Podnikavost

Pojem podnikavost se netýká „podnikání“ ve smyslu založení nebo vedení vlastní firmy. Podnikavé myšlení v sobě zahrnuje širokou škálu dovedností – od dobrého nápadu přes odvahu ho realizovat a schopnost nadchnout pro něj další lidi. Evropský rámec kompetencí k podnikavosti EntreComp³⁴ definuje podnikavost jako schopnost využívat příležitostí a nápadů a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní, ať už finanční, kulturní nebo společenské. Na základě předpovědí vývoje trhu práce jsou a budou dovednosti spojené s podnikavostí stále více potřeba.³⁵

Dle Evropského rámce kompetencí k podnikavosti obsahuje podnikavost kompetence ve 3 oblastech: 1) Nápady a příležitosti (hledání příležitostí, tvořivost, vize, hodnocení nápadů, etické a udržitelné myšlení), 2) Zdroje (sebeuvědomění, motivace a vytrvalost, mobilizace zdrojů, finanční a ekonomická gramotnost, mobilizace ostatních), 3) Do akce (chopení se iniciativy, plánování a management, přijímání rizik a nejistot, spolupráce s ostatními, učení se skrze zkušenost).

Podnikavost je zmíněna i v Hospodářské strategii České republiky³⁶, konkrétně v kapitole Lidský kapitál (vzdělávání, trh práce, zdraví) a v kapitole Kultura úspěchu a podnikavost. V její souhrnné analýze potenciálu ekonomiky České republiky (SWOT analýza) je potřeba podporovat podnikavost v rámci formálního i neformálního vzdělávání a celoživotního učení uvedena jako příležitost: „Má-li česká ekonomika uspět ve světové konkurenci, musí začít silněji vytvářet kulturu úspěchu, kde jsou oceňovány výsledky podnikavosti na základě dosažených výsledků. Podnikání a podnikatelský úspěch musí být jedním z hlavních pilířů rozvoje a úspěšnosti hospodářského modelu ekonomiky České republiky. Tento přístup je klíčový pro inovace a celkovou ekonomickou dynamiku. Podnikavost je klíčovým prvkem zdravé ekonomiky, zejména ve vztahu k fungujícím trhům, které nejsou pokřivené nadměrnými státními zásahy.“

V ČR existuje platforma Podnikavá mysl, která podporuje školy a pedagogy při výchově podnikavých žáků, a to např. prostřednictvím vzdělávacích seminářů, metodické podpory a sdílení zkušeností s kolegy. Environmentální vzdělávací organizace Lipka nabízí školám v jihomoravském kraji certifikaci Podnikavá škola, což je prestižní ocenění reprezentující jejich aktivní celoškolní přístup k rozvoji výchovy k podnikavosti. Certifikace pomáhá školám jednoduše a systematicky aplikovat aktivity na rozvoj výchovy k podnikavosti a kompetenční pojetí nových Rámcových vzdělávacích programů do každodenní praxe. Asociace podnikavé Česko mapuje

³² No more unpaid internships. [online]. Youth Forum, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

³³ Studenti pracují zdarma nejen pro politiky. Někde za stáž sami platí [online]. iDNES, 2022. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

³⁴ EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework [online]. Publication Office of the European Union, 2016. Dostupné z: <https://www.podnikavamysl.cz/getmedia/2a4fe0d3-b366-4c66-9a80-6c83a5db7904/EnterComp.pdf> [cit. 2024].

³⁵ Podnikavost. [online]. Národní centrum Europass ČR, 2024. Dostupné z: <https://europass.cz/dovednosti-budoucnosti/podnikavost> [cit. 2024].

³⁶ Hospodářská strategie České republiky: Česko do top 10. [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2024. Dostupné z: https://mpo.gov.cz/assets/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/2024/10/Hospodarska-strategie-Ceske-republiky_Cesko-do-top-10---ebook.pdf [cit. 2024].

systém vzdělávání zaměřený na rozvoj podnikavosti v ČR a propojuje mezi sebou jeho aktéry, sbírá nová a interpretuje dostupná data o stavu rozvoje podnikavosti v ČR.

Dostupné bydlení

Při příležitosti Evropského roku mládeže 2022 zveřejnil Eurostat údaje o počtech a podílech mladých lidí ve věku 15 až 29 let v jednotlivých regionech zemí EU. Ve většině zemí na severu a západě Evropy opouštěli mladí lidé rodičovský dům v průměru obvykle do 25 let věku, zatímco v zemích na jihu a východě Evropy se mladí lidé osamostatňují až před 30. narozeninami, a v některých zemích dokonce ještě později. Nejdéle v roce 2020 zůstávaly děti u rodičů v Chorvatsku (32,4 roku), hranice 30 let byla překročena také na Slovensku (30,9), na Maltě a v Itálii (shodně 30,2). Nejnižší průměrný věk zaznamenaly Dánsko (21,2 roku), Lucembursko (19,8) a Švédsko (17,5). Mladí Češi zůstávají s rodiči v průměru do 27,3 roku, což je o 0,1 roku méně než průměr v zemích EU.

Podle organizace YSU (Youth Speak Up), která si nechala zpracovat profesionální průzkum poukazující na klíčová témata běžného života mladých lidí, je pro mladé lidi ve věku 18 až 29 let naprosto stěžejním tématem **bydlení**. Vidí ho jako důležité a zároveň problematické³⁷. Nedostupné bydlení je v České republice aktuálně jedním z hlavních problémů, které občany trápí. Dle Deloitte Property Index je Česká republika na předposledním místě v dostupnosti vlastního bydlení v rámci EU.³⁸ Předpovědi budoucích trendů říkají, že lidé si budou muset zvyknout spíše na bydlení v podnájmech, protože to bude ekonomicky výhodnější. Zároveň však stále patříme k zemím s nejvyšším podílem vlastnického bydlení.³⁹

Mladí lidé však často čelí potížím při hledání vlastního bydlení. Vyšší náklady na pronájem a počáteční investice do vlastního bytu jsou pro mladé lidi náročným úkolem. Z dotazníkového šetření, které realizovala Česká rada dětí a mládeže k bydlení mladých vyplývá, že mladí lidé mají obavy z budoucnosti. Celkem 58 % mladých lidí má obavy z toho, že kvůli placení bydlení nebudou zbývat peníze na nic dalšího. Polovina mladých lidí se také obává, že nezvládne platit nájem nebo hypotéku. Ve výběru bydlení se mladí lidé rozhodují podle blízkosti od rodiny, školy nebo práce. Stěžejní je pro ně ale cena bydlení, stejně tak i při nákupu potravin. Z analýzy dotazníkového šetření vyplývá, že 85 % mladých lidí je se svým bydlením spokojeno, jak je vidět i z grafu č. 2 níže.⁴⁰

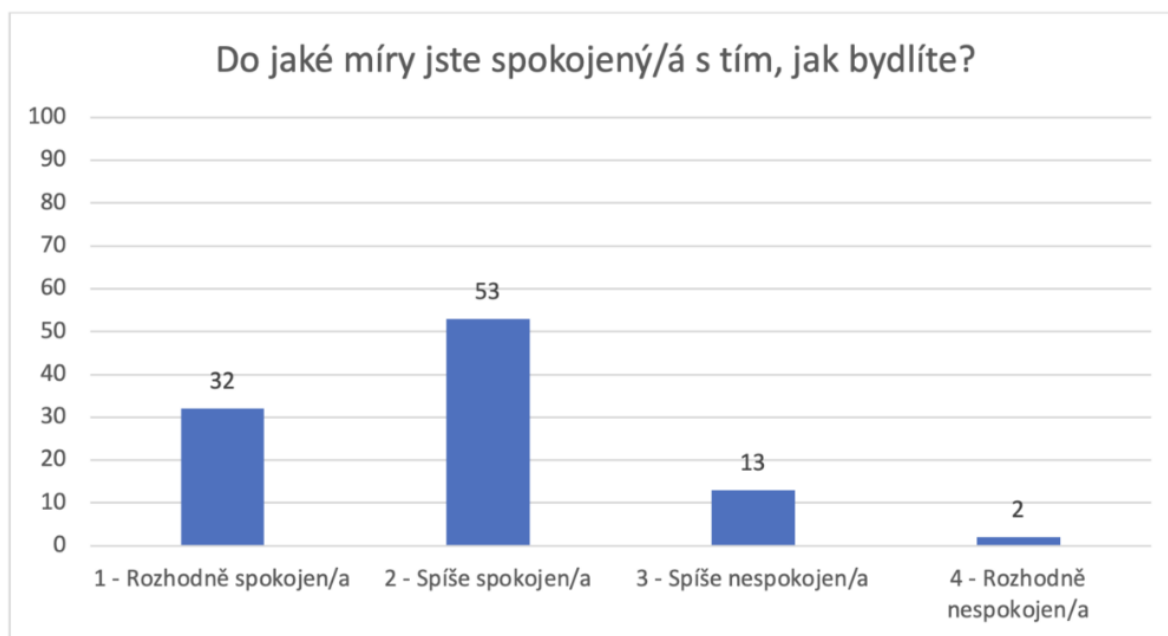
³⁷ Na čem záleží mladým lidem? Průzkum pro rok 2021. [online]. Youth Speak Up, 2021. Dostupné z: [Průzkum](#) [cit. 2024].

³⁸ Deloitte Property Index 2023. [online]. Deloitte Česká republika, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

³⁹ Češi patří mezi evropskou špičku ve vlastnickém bydlení. [online]. ESTAV.cz, 2022. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

⁴⁰ Bydlení mladých – Analýza ČRD. [online]. ČRD, 2023. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

Graf 2 Spokojenost mládeže s bydlením (zdroj: ČRD M)

Existuje však program **podporovaný českou vládou ve snaze pomoci mladým lidem s jejich bydlením „Startovací byty pro mladé“**, který poskytuje zvláštní podmínky a příležitosti pro ty, kteří hledají své první bydlení. Startovací byty jsou poskytovány za zvýhodněnou cenu, která je **nižší než průměrný tržní pronájem**. S ohledem na specifické podmínky však získání startovacího bytu není trvalé řešení. Podmínky zahrnují věkový limit (uchazeči musí být 18 až 35 let), finanční omezení (uchazeči musí splňovat určité finanční limity, což znamená, že jejich příjem nesmí přesáhnout stanovenou hranici, čímž se zajišťuje, že program je zaměřen na ty, kteří mají omezené možnosti v oblasti financí), registraci na bytovém úřadě (uchazeči musí být registrováni na místním úřadě, kde se přihlašují do evidenčního systému a prokazují svou potřebu startovacího bytu), první bydlení (startovací byty jsou určeny pro ty, kteří si hledají své první samostatné bydlení) a doba pobytu (většinou je stanovena určitá doba, po kterou může uživatel byt využívat. Po uplynutí této doby je nutné najít jiné bydlení)⁴¹.

Ministerstvo pro místní rozvoj pro řešení této situace nastartovalo několik dalších projektů na podporu dostupného bydlení v ČR.⁴²

Ohrožení chudobou a finanční gramotnost

Ekonomickou situaci mladých lidí výrazně ovlivnila pandemie COVID-19, válka na Ukrajině i současná energetická krize. Řadě dvacátníků hrozí chudoba. Částečný podíl na jejich situaci má

⁴¹ Startovací byty: Podmínky a dostupnost pro mladé [online]. Orange Academy, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

⁴² Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Bartoš: Do dostupného bydlení chceme v příštích letech dostat přes 20 miliard korun. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

i trh práce, který k nim bývá nemilosrdný. Mladým ubližuje i fakt, že ze středních škol nemají žádné základní vzdělání ohledně pracovních podmínek.

Podle statistik Eurostatu z roku 2023 jsou mladí lidé v Evropě vystaveni většímu riziku pádu do chudoby než celková populace. Nejnovější údaje ukazují, že v roce 2021 bylo ohroženo chudobou 20 % mladých lidí ve věku 15–29 let, zatímco míra ohrožení chudobou pro celou populaci EU činila 17 %. Údaje v průběhu let ukazují vyšší míru rizika chudoby u mladších lidí ve srovnání s populací jako celkem. Rozdíl se však po vrcholu v roce 2016 začal zmenšovat⁴³. Statistiky v České republice v postcovidovém období nejsou k dispozici.

Finanční gramotnost je pro mladé lidi zásadní. Umožňuje jim lépe pochopit finanční trh, používat peníze efektivněji, kriticky hodnotit možnosti půjček a správně hospodařit s financemi, a tím limitovat různá rizika, zejména spadnutí do dluhových pastí a exekucí. Toto však neznamená jen schopnost své finance sledovat, ale také schopnost různé možnosti investic a půjček zvážit a rozhodnout se o nejvhodnějším způsobu jejich využití.

Z průzkumu agentury STEM/MARK vyplývá, že „nejčastěji si půjčují Češi těsně před třicítkou, a to na bydlení nebo nákup auta. Dlužníci na opačné straně spektra, těsně po dosažení dospělosti, si naopak půjčují hlavně na splácení dalších dluhů. Nějaké zkušenosti s půjčkami získá během svého života většina Čechů. Jednu půjčku má v současnosti 51 % dospělých do 30 let věku bez ohledu na zaměstnání, přičemž počet dlužníků je relativně rovnoměrně rozložený mezi zaměstnance, podnikatele i nezaměstnané.

Nejčastěji se zadlužují lidé mezi 27. a 30. rokem života s osobními příjmy nad dvacet tisíc korun měsíčně. Vysoký podíl půjček mezi lidmi před 30. rokem věku, kteří žijí v manželském nebo partnerském vztahu a mají jedno či více dětí, jasně souvisí s půjčkami na vlastní bydlení. Časté jsou u této věkové skupiny také půjčky na nákup automobilu. Nejmladší dlužníci, kterým je méně než dvacet dva let, však obvykle dluží z jiných důvodů. Například studenti si nejčastěji půjčují na splácení předchozích dluhů. Jako důvod zadlužení jich to v průzkumu uvedlo přes 46 %. Pro srovnání – v celé skupině na kterou se průzkum soustředil, si kvůli splácení dluhů půjčilo 11 % lidí. Navíc téměř každý pátý dlužník mladší 22 let má pět, nebo více půjček. Nejčastěji mezi ně patří nezaměstnaní, lidé v domácnosti a rodiče na rodičovské dovolené. Závěry průzkumu mezi mladými lidmi ukazují, že větší počet různých půjček mají nejčastěji lidé s nízkými příjmy, kteří se v případě nečekaných výdajů snadno dostanou do situace, kdy nebudou schopni všechny svoje závazky splácet. Půjčky získávají mladí lidé především od bank. Od poskytovatelů spotřebitelských úvěrů ji získalo jen 13 % dotázaných, 18 % si pak peníze půjčilo od rodičů⁴⁴.

Well-being

Wellbeing, jehož českým ekvivalentem může být slovo blahobyt, nebo obecně spokojenost a kvalitní život, je velmi široký pojem a zahrnuje v sobě mnoho aspektů. Často je skloňován v souvislosti s prací, tzv. work-life balance, nebo s duševním zdravím. OECD, která zkoumala i možnosti měření a mezinárodního porovnání úrovně well-beingu definuje několik klíčových komponentů⁴⁵:

- Příjem a finanční zajištění;
- Práce;
- Bydlení;

⁴³ Young Europeans at increased risk of falling into poverty trap. [online]. Euronews, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

⁴⁴ Každý druhý mladý Čech má dluhy, tvrdí průzkum. Splácí bydlení i půjčky [online]. iDNES, 2020. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

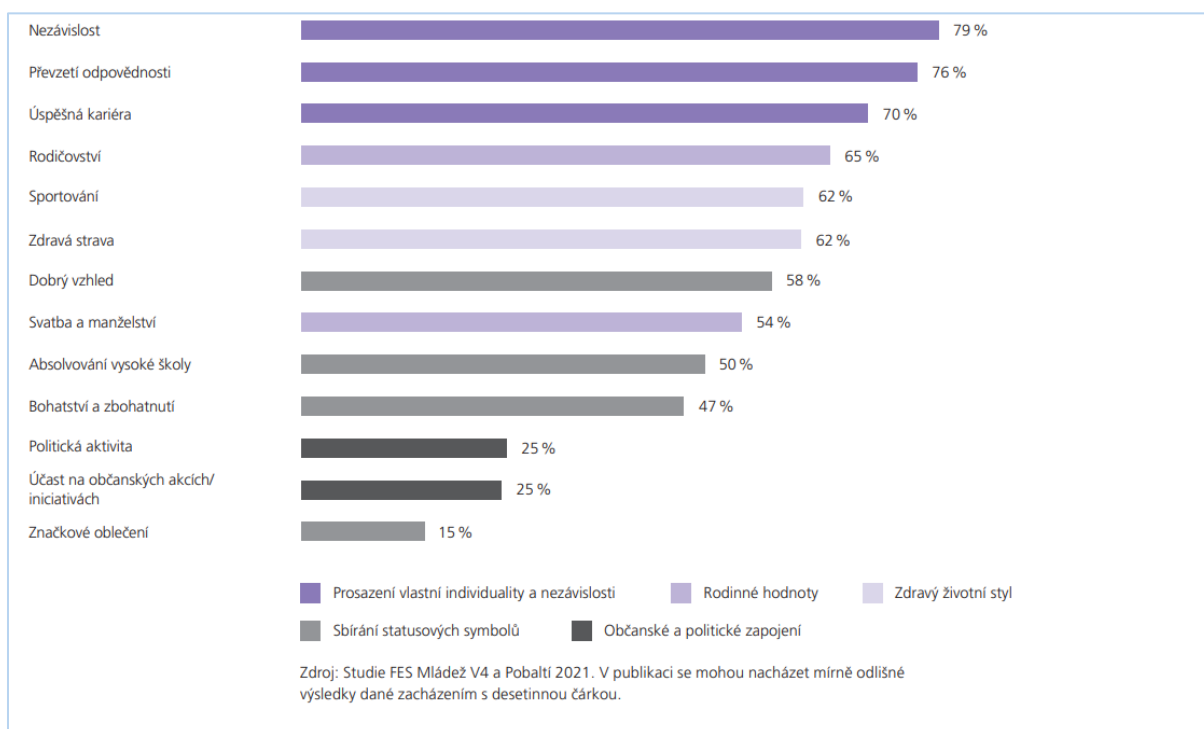
⁴⁵ Measuring Well-being and Progress: Well-being Research. [online]. OECD. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

- Zdraví;
- Znalosti a dovednosti;
- Životní prostředí;
- Subjektivní pocit spokojenosti a štěstí;
- Bezpečnost;
- Sociální vazby;
- Zapojení občanů do veřejného života.

Dle analýzy ČRDM zaměřené na spokojenost se životem⁴⁶ se dvě třetiny mladých lidí ve věku 15-29 let cítí být spokojeny se svým životem. Mezi lety 2020 a 2023 došlo k navýšení o 7 %, lze tedy konstatovat, že spokojenost se životem mezi českými mladými lidmi stoupá.

Co se týče **životních cílů a ambicí mladých lidí**, tak průzkum Česká mládež v roce 2021 (STEM)⁴⁷ uvádí jako nejdůležitější aspekty jejich života nezávislost, dostatek vlastní odpovědnosti a úspěšnou kariéru. Důležité jsou ale i rodinné hodnoty a zdravý životní styl. Průzkum také uvádí, že 89 % mladých lidí má obavy ze znečištění a změny klimatu. Uvedeny jsou také obavy ze sociálních nerovností a pandemie. Podrobnější informace jsou vidět v grafu č. 3 níže.

Graf 3 Podíl mladých Čechů a Češek, kteří následující položky považují za „spíše důležité nebo velmi důležité“ (zdroj: STEM)

Podobná data přinesl i průzkum realizovaný organizací Člověk v tísni mezi středoškoláky z roku 2020⁴⁸. V roce 2020 uváděli středoškoláci jako největší problém politickou reprezentaci (61 %), což potvrzuje jejich vzrůstající zájem o volby, dále pandemii COVID-19 (41 %). Následoval rasismus (28 %), ekonomická situace (27 %) a špatné mezilidské vztahy (26 %).

⁴⁶ Spokojenost se životem mezi českou mládeží stoupá. [online]. Česká rada dětí a mládeže, 2024. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

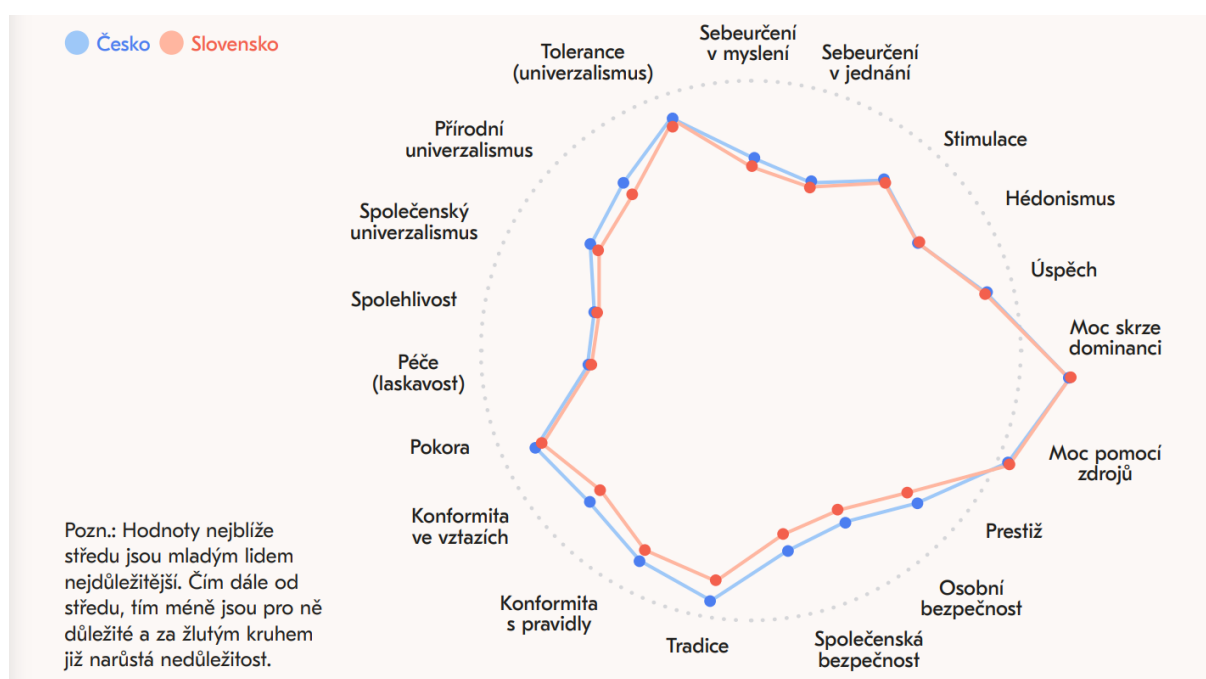
⁴⁷ Česká mládež v roce 2021. [online]. FES, 2021. Dostupné z: [Studie](#) [cit. 2024].

⁴⁸ Jaký pohled na svět mají dnešní studenti? Výzkum postojů. [online]. Člověk v tísni, 2021. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

Projekt Hodnoty mladých, který realizovala Česká rada dětí a mládeže (ČRDM) a Rada mládeže Slovenska (RmS) ve spolupráci s dalšími výzkumnými organizacemi, mapoval a porovnával hodnoty a postoje mladých lidí v České republice a na Slovensku. Výzkum z roku 2020-2021⁴⁹, realizovaný v rámci tohoto projektu, uvádí, že obecně nejdůležitějšími hodnotami pro mladé v České republice a na Slovensku jsou shodně benevolence, tedy **spolehlivost** a důvěryhodnost člověka jako člena skupiny a péče, tedy **péče** o blaho členů skupiny a dobrá vůle pro blaho svých blízkých.

Třetí nejvýznamnější hodnotou je **samostatnost** neboli sebeurčení v jednání, a **svoboda** v určování vlastních činů. Další pořadí se již v České republice a na Slovensku mírně liší. Mladí Češi dále více preferují vlastní svobodomyslnost (sebeurčení v myšlení), zatímco mladí lidé na Slovensku na čtvrté pozici mají osobní bezpečnost.

Graf 4 Hodnoty mladých v Česku a na Slovensku (zdroj: ČRDM: Hodnoty mladých)

Zdravý životní styl

Dle analýzy ČRDM založené na studii KANTAR Lifestyle 2022 se mladí lidé z velké části zajímají o své zdraví a věnují se sportovním aktivitám. Sport může působit jako prevence pro udržení fyzického i psychického zdraví, nicméně nejedná se o jediné řešení. „Zhruba třetina mladých lidí má ke sportu celkem laxní vztah a celých 12 % se mu zásadně vyhýbá. Sport se ukazuje být významně důležitější pro muže než ženy. Užívá si ho 51 % mužů a 38 % žen. Sportu se výrazně častěji věnují lidé s vysokoškolským vzděláním oproti mladým lidem se základním vzděláním nebo vyučím listem (53 % vs. 39 %). Z výsledků šetření také vyplývá, že mladí lidé se o své zdraví starají, sport a dobrá životospráva je pro ně téma. Přesto se najde téměř polovina těch, kteří **nechodí pravidelně na preventivní prohlídky** k lékaři, ani nedbají o dostatek spánku.“⁵⁰

⁴⁹ Hodnoty mladých: Publikace. [online]. Hodnoty Mladých, 2021. Dostupné z: Výzkum [cit. 2024].

⁵⁰ Sport a zdravý životní styl mladých – Analýza ČRDM. [online]. ČRDM, 2023. Dostupné z: Analýza [cit. 2024].

Sport a fyzické aktivity patří neodmyslitelně ke zdravému životnímu stylu. V poslední době se v oblasti sportu stává velkým tématem dodržování lidských práv, tedy přístup trenérů a trenerek ve sportu k mladým lidem. Bezpečné sportovní prostředí má nepopíratelný přínos pro konečné sportovní výsledky, ale především celkovou pohodu jednotlivých sportovců i sportovkyň. Pokud jsou hranice bezpečného sportovního prostředí jakýmkoli způsobem narušeny či překročeny, jedná se o poškození osobní integrity. K překročení těchto hranic dochází na rovině psychické, fyzické, sexuální nebo ve formě šikany. Základem tvorby bezpečného sportovního prostředí je v první řadě vzájemný respekt všech zúčastněných a také prevence jakékoli podoby nevhodného chování a zacházení. Ukazuje se, že často, zejména při přípravě k výkonu sportu na vrcholové úrovni, dochází k situacím, kdy kvůli nesprávnému přístupu ze strany trenérů i rodičů dochází ke stresování mladých lidí, či dokonce k fyzické či psychické újmě. V roce 2023 vznikla pracovní skupina pod vedením zmocněnkyně pro lidská práva Mgr. Kláry Šimáčkové Laurenčíkové „**Podpora lidských práv ve sportovním prostředí**“, která řeší také téma „Děti a mladí lidé“. V rámci pracovní skupiny se diskutuje o vhodnosti vytvoření etických standardů pro sportovní prostředí, změnách ve vzdělání trenérů/trenerek, a potřebnosti ustanovení tzv. ombuds osob /safeguards a vypracování jejich náplní práce ve svazech, případně i o ustanovení takovéto osoby v Národní sportovní agentuře.

Se zdravým životním stylem jsou neodmyslitelně spjaté také správné stravovací návyky. Tisková zpráva u příležitosti 14. Mezinárodní interdisciplinární konference o poruchách příjmu potravy a obezitě, která se uskutečnila v Praze v dubnu 2023, udává, že poruch příjmu potravy u mladých lidí ve věku 15 až 19 let přibýlo mezi roky 2016 až 2021 skoro o dvě třetiny. V roce 2022 jich bylo 2 383, o pět let dříve 1 449. Celkově se s nimi potýká skoro 8 % populace, na počátku 21. století to bylo 3,5 %⁵¹.

Další statistiky udávají, že v Česku se v roce 2020 nejvíce zvýšil počet pacientů s poruchami příjmu potravy léčených v ambulancích i při hospitalizacích mezi dospívajícími ve věku 15 až 17 let. V roce 2019 se jich léčilo 1 093, což je o 89 % více než před deseti lety. O více než polovinu také vzrostl počet dětí do 14 let, které mají poruchy příjmu potravy. Většinu pacientů, a to 87 %, tvořily ženy a dívky. Z celkového počtu 2 323 nových případů v roce 2022 jich 1 007 připadá na anorexii, která je často spojená s nezdravou posedlostí zdravou výživou, takzvanou ortorexií. Kvůli některé z poruch příjmu potravy skončilo v roce 2022 v nemocnicích 606 lidí, asi o třetinu více než před deseti lety. Výrazně za poslední desetiletí vzrostly hospitalizace u dětí do 14 let a dospívajících mezi 15 a 17 lety. Vyplývá to z údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky (ÚZIS)⁵².

Duševní zdraví

Duševní zdraví a pohoda jsou předpokladem pro spokojený a úspěšný život.

Značný negativní dopad na duševní zdraví mladých lidí v Evropě včetně České republiky měla řada hospodářských a sociálních krizí, kterým v posledních letech mladí lidé čelili, spolu s celosvětovou zdravotní krizí způsobenou pandemií COVID-19 a klimatickou krizí, jakož i dopadem válečné agrese Ruska vůči Ukrajině, neboť tyto události prohloubily nerovnosti, vedly k dalšímu porušování lidských práv a zároveň zvýraznily složitost problémů, s nimiž se mladí lidé potýkají. Duševní zdraví mladých lidí bylo významně ovlivněno krizí COVID-19, jak uvádí studie OECD z roku 2021⁵³. U mladých lidí dramaticky vzrostly příznaky úzkosti a deprese a zůstávají

⁵¹ XIV. Mezinárodní interdisciplinární konference o poruchách příjmu potravy a obezitě. [online]. Česká společnost pro studium poruch příjmu potravy, 2023. Dostupné z: [Výstupy z konference](#) [cit. 2024].

⁵² V Česku vzrůstá počet lidí s poruchami příjmu potravy, hlavně mezi dospívajícími. [online]. Deník N, 2021. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

⁵³ Supporting young people's mental health through the COVID-19 crisis. [online]. OECD, 2021. Dostupné z: [Policy paper](#) [cit. 2024].

vyšší než před krizí i nadále. Příčinami mohou být zhoršený přístup ke službám duševního zdraví a tzv. lock-down a zavírání škol. S adekvátní podporou a včasným zásahem se mohou mladí lidé, kteří zažívají duševní potíže, vypořádat. To však bude vyžadovat podporu duševního zdraví ve vzdělávacích systémech, na pracovištích a v systémech zdravotní péče.

Toto vystavení po sobě jdoucím krizím zvýraznilo některé již existující strukturální problémy naší společnosti. Složitost problémů, s nimiž se mladí lidé potýkají, se stala patrnější než kdykoli předtím a vyplývá z úzkého vztahu mezi faktory, jako je přístup k zaměstnání, bydlení a kvalitnímu vzdělávání za rovných podmínek z hlediska sociální soudržnosti a sociálně-emocionální pohody, jakož i účasti na politickém a společenském životě, a naplňováním očekávání mladých lidí. Další problém, který je třeba řešit, představují různé formy násilí, jimž jsou mladí lidé vystaveni, a to zejména psychické násilí související se zavádějícími informacemi a dezinformacemi a dopadem sociálních sítí na duševní zdraví. Agentura EU pro základní práva ve své zprávě z roku 2021⁵⁴ uvedla, že míra fyzického násilí, obtěžování a kyberšikany je u mladých lidí mnohem vyšší než u jiných věkových skupin. Zpráva dále zdůraznila skutečnost, že obzvláště zranitelné z hlediska násilí a obtěžování jsou LGBTQI+ osoby, osoby se zdravotním postižením, etnické menšiny a mladé ženy. To platí tím spíše v případě, že se mladí lidé potýkají s vícenásobnými a prolínajícími se formami diskriminace nebo jiných znevýhodnění.

Úzkosti, deprese nebo syndrom vyhoření jsou časté psychické problémy mladých lidí. Alarmující jsou data z výzkumu realizovaného Národním ústavem pro duševní zdraví (NUDZ) v roce 2023, informující, že 40 % žáků devátých tříd základních škol vykazuje známky střední až těžké deprese a 30 % z nich známky úzkosti.⁵⁵ Také statistiky WHO uvádí, že až 20 % dětí a dospívajících zažije nějakou formu duševního onemocnění. NUDZ plánuje vznik Platformy pro monitoring duševního zdraví, která bude sdružovat zástupce projektů, které sbírají a analyzují data o duševním zdraví. Připravil také několik programů zaměřených na prevenci duševního zdraví mládeže.

Další alarmující výsledky přinesl výzkum vědců z Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, který trval přes 10 let⁵⁶. Pokrýval sběr dat od roku 2014 do 2023 a zaměřil se na mladé lidi od 18 do 30 let. Z výzkumu vyplývá, že desetina mladých má příznaky těžké deprese. Skoro polovina nedodrжуje zásady zdravého životního stylu nebo užívá nikotin. Třetina má problémy se spánkem. A situace se podle odborníků stále zhoršuje. Z 1 030 respondentů netrpí úzkostmi 447 z nich. Tu nejtěžší formu prožívá 134 dotázaných. S depresemi je to podobné. 600 respondentů nemá žádné deprese. 102 dotázaných uvedlo, že trpí těžkou depresí. Největší komplikace zřejmě souvisí s elektronickými aplikacemi, jako je Facebook, Instagram a dále s tím, že se mladí lidé uzavírají sami do sebe a přestávají komunikovat. Díky sociálním sítím také roste počet hraničních poruch osobnosti, poruch příjmu potravy nebo případů sebepoškozování. Mladí lidé jsou na boj se zhoršujícím se duševním zdravím prakticky sami. Chybí psychiatři i motivující preventivní programy. Bez výrazné změny v přístupu bude docházet podle vědců k dalšímu propadu.

Řešení problémů v oblasti duševního zdraví mladých lidí je součástí strategie Evropské unie pro mládež na období let 2019–2027, zejména u evropského cíle v oblasti mládeže #5 „Duševní zdraví a pohoda“, který usiluje o „dosažení větší duševní pohody a ukončení stigmatizace problémů spojených s duševním zdravím, čímž se podpoří sociální začlenění mladých lidí“. Ze sociálního a ekonomického hlediska je zlepšování duševního zdraví pro EU a její členské státy nutností.

⁵⁴ Fundamental Rights Report 2021 (Zpráva o základních právech z roku 2021). [online]. European Union Agency for Fundamental Rights, 2021. Dostupné z: [Report](#) [cit. 2024].

⁵⁵ Národní monitoring duševního zdraví dětí: 40 % vykazuje známky střední až těžké deprese, 30 % úzkosti. [online]. Národní ústav duševního zdraví, 2023. Dostupné z: [Tisková zpráva](#) [cit. 2024].

⁵⁶ Jak je na tom psychika mladých dospělých? Vědci ji v unikátním výzkumu studovali deset let. [online]. 1. LF UK, 2024. Dostupné z: [Tisková zpráva](#) [cit. 2024].

V listopadu 2023 přijalo 27 členských států EU v Radě EU závěry o duševním zdraví mladých lidí, které obsahují konkrétní pokyny, jak problematiku řešit. Jedná se o opatření z těchto kategorií, kdy jsou právě mladí stavěni do popředí: 1) zlepšení životních a pracovních podmínek, 2) usnadnění přístupu mladých lidí k péči v oblasti duševního zdraví, 3) podpora výzkumu zaměřeného na dopad duševního zdraví na mladé lidi, 4) boj proti stigmatizaci, 5) sdílení osvědčených postupů mezi zeměmi EU, 6) podpora bezpečnějšího a zdravějšího digitálního prostoru.

Životní prostředí

Změnu klimatu, zachování biodiversity a ochranu životního prostředí vnímají mladí lidé jako důležité pro kvalitu života současné i budoucí generace. To potvrdilo zapojení českých žáků a studentů v pravidelných školních stávkách Fridays for Future, které v roce 2018 iniciovala v Evropě švédská aktivistka Greta Thunbergová.

Za závažný problém považují změnu klimatu více než čtyři pětiny mladých lidí ve věku 15–20 let. Řada z nich prožívá ve vztahu k této problematice a vyhlídkám na budoucnost intenzivní bezmoc, strach či smutek, ale také deprese. Průzkum, který připravila Katedra environmentálních studií FSS Masarykovy univerzity v Brně a organizace Green Dock, z.s. (Jan Krajhanzl a jeho tým) ve spolupráci s organizací Člověk v tísni (2021)⁵⁷, se věnuje postojům dvou nejmladších věkových skupin: 1. skupina 15–20 let, 2. skupina 21–35 let. Z výsledků šetření vyplynulo, že zatímco věková skupina 21–35 let v mnohém kopíruje postoje zbytku společnosti, nejmladší věková skupina se v některých postojích liší. Podle názoru nejmladší generace, budou děti, které se rodí v těchto letech, žít v horším světě, než ve kterém žijeme nyní. Myslí si to 67 % z oslovených ve věku 15–20 let. Mladí lidé prožívají tvář v tvář změně klimatu silněji než starší generace pocity bezmoci, strachu nebo smutku. Více než ostatní ale podporují různé klimatické protesty a sami se častěji občansky angažují. Na druhou stranu se méně zapojují do ochrany klimatu ve svých domácnostech a méně, než ostatní se považují za ochránce přírody a ekology. Přestože se sami tolik neztotožňují s rolí ochránců přírody, považují za důležité, aby Česká republika snižovala své emise skleníkových plynů bez ohledu na emise jiných zemí (67,4 % souhlasí s tím, aby ČR přijala opatření proti změně klimatu). Nadpoloviční většině dotazovaných (52 %) se nelíbí životní způsob současné společnosti.

Velké obavy mají dotazovaní z toho, že změna klimatu negativně ovlivní život budoucích generací (83 %), v důsledku nemožnosti tento trend změnit pociťují mladí lidé významněji bezmoc. „V situaci, kdy každý desátý mladý člověk uvádí, že prožívá změnu klimatu s extrémně negativními pocity, je nejvyšší čas zpozornět. Takový signál by rozhodně měla slyšet jak politická reprezentace, která nese zodpovědnost za emise České republiky, tak vyučující, kteří jsou s mladými lidmi v bezprostředním kontaktu. Je to také výzva pro všechny v médiích a neziskových organizacích, kteří se ke změně klimatu vyjadřují, aby více než zoufalství vyvolávali odhodlání, více než katastrofy ukazovali cesty k řešení klimatické krize,“ upozorňuje Jan Krajhanzl. Věková skupina 15–20 let se výrazně více než zbytek společnosti občansky angažuje a akceptuje různé formy protestů za ochranu klimatu. U starších respondentů je toto přijímáno s větší mírou kontroverze. Mladí lidé zároveň očekávají, že se do ochrany klimatu aktivně zapojí aktéři veřejného života. Očekávají aktivní podporu od Ministerstva životního prostředí, vlády, politiků, ale i od médií, neziskových organizací nebo škol. Pouze 25 % mladých lidí si myslí, že jim dnes školy pomáhají s rozvojem jejich dovedností a kompetencí jako je respekt, ověřování si informací, odpovědnosti, spolupráce, pochopení propojenosti mezi domácím a celosvětovým děním nebo zapojení do ochrany životního prostředí. "Je potřeba, aby mladí lidé na všech typech škol získávali oporu nejen v práci s aktuálními a ověřenými informacemi o klimatické změně, dokázali

⁵⁷ České klima 2021: Výzkumný report pro nejmladší, 15–20 let [online]. Katedra environmentálních studií FSS MU, 2021. Dostupné z: [Výzkumný report](#) [cit. 2024].

rozpoznat její příčiny i projevy i v místě, kde žijí, ale také oporu v tom, jak pracovat s náročnými emocemi a aby dostávali prostor pro pěstování sebedůvěry, že dokáží přispět k jejímu řešení. Je skvělé, že někteří učitelé to už dělají.“ říká Veronika Endrštová, metodička globálního vzdělávání z organizace Člověk v tísni⁵⁸.

Výše uvedené názory mladých lidí výzkumníci porovnávali s daty z rozsáhlého šetření České klima 2021. Zapojilo se celkem 2 762 respondentů a respondentek, z toho 218 spadalo mezi teenagery a 586 mezi mladé dospělé.

Podle výsledků zastřešujícího šetření České klima 2021 převládají obavy ze změn klimatu v celé české společnosti. Popíračů jejich existence i zásadního vlivu člověka jsou v populaci jednotky procent. Platí to i o nejmladších generacích, nové reporty však zároveň odhalují některé rozdíly. Zatímco mladí dospělí ve věku od 21 do 35 let se v mnohém podobají starším respondentům, nejmladší skupina teenagerů od 15 do 20 let má svébytnější postoje. Nejvíce se nejmladší dotazovaní, tedy lidé od 15 do 20 let, odlišují od české společnosti jako celku svojí vstřícností k protestům za ochranu klimatu. S takto motivovanými demonstracemi souhlasí či spíše souhlasí 47 % z nich, se studentskou stávkou (Fridays for Future) 36 %. Na otázku, kolika demonstrací (bez ohledu na to za co) se v posledních pěti letech zúčastnili, ale 86 % z nich odpovědělo, že ani jedné. Opakovaně demonstruje pouze 2,8 % nejmladších. S přibývajícím věkem lidé vnímají stávky a demonstrace za klima spíše negativně.

Jiným zajímavým průzkumem je průzkum Deloitte „Gen Z and Millennials 2024“, který porovnával takzvanou „generaci mileniálů“, což jsou mladí lidé narození mezi lety 1980 a 1997, s „generací Z“, tedy lidmi narozenými po roce 1997. Na otázky odpovídali lidé ze států napříč Severní Amerikou, Latinskou Amerikou, západní Evropou, východní Evropou, Středním východem, Afrikou a Asií. Ve světě se do průzkumu zapojilo 22 841 lidí ze 44 zemí. V Česku se ho zúčastnilo 500 lidí (300 respondentů Gen Z a 200 respondentů z generace mileniálů). Průzkum byl uskutečněn od listopadu 2023 do března 2024⁵⁹.

V globálním kontextu generace Z nenakupuje rychlou módu, omezuje leteckou dopravu, zjišťuje ekologický dopad zboží a výrobků, konzumuje vegetariánská či veganská jídla a upřednostňuje elektromobily před auty se spalovacím motorem.

Specificky pro Českou republiku z průzkumu vyplývá, že obavy ze změn klimatu má v Česku méně mladých lidí než v zahraničí. V posledním měsíci jejich života v době probíhajícího dotazování pociťovalo strach či úzkost ze změny klimatu 39 procent českých třicátníků a čtyřicátníků a 45 procent lidí mladších 27 let. V zahraničí to bylo u lidí do 27 let v průměru o 17 procent víc a u starších o 20 procent více. U otázek o minimalizaci vlastního dopadu na životní prostředí panují podle výsledků zjišťování menší rozdíly mezi mladými lidmi v Česku a v zahraničí než v odpovědích, které se týkaly obav. Svůj dopad na životní prostředí se snaží v Česku aktivně minimalizovat 71 procent zástupců generace Z, zatímco ve světě je to o dvě procenta více. Větší rozdíl bylo možné pozorovat v případě mileniálů, kterých bylo v Česku 68 procent a ve světě o téměř deset procent více. Společnost Deloitte uvedla, že spotřebitelský přístup mladých Čechů nejčastěji spočívá ve vyhýbání se řetězcům rychlé módy, které podle vědců patří spolu s ropnými a těžebními firmami k největším viníkům změn klimatu. Rychlou módu nenakupuje 37 procent české generace Z a 33 procent mileniálů, v plánu ji nenakupovat má víc než 13 procent obou

⁵⁸ Člověk v tísni. Obavy z budoucnosti kvůli změně klimatu. [online]. Člověk v tísni, 2021. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

⁵⁹ 2024 Gen Z and Millennial Survey: Living and working with purpose in a transforming world. [online]. Deloitte, 2024. Dostupné z: <https://www.deloitte.com/global/en/issues/work/content/genz-millennialsurvey.html> [cit. 2024].

generací. Na dalších místech respondenti uvedli omezování letecké dopravy, konzumaci vegetariánské a veganské stravy nebo nákup elektromobilu. Mladí lidé vnímají vliv kolektivního dopadu prostřednictvím své osobní odpovědnosti. Například odmítnutím rychlé módy průmyslu a dalšími udržitelnými rozhodnutími jakožto spotřebitelé motivují firmy k pozitivním změnám.

Další otázka směřovala na firmy a udržitelnost. Podíl dotázaných, kteří si myslí, že by firmy mohly a měly dělat více, aby spotřebitelům umožnily činit udržitelnější nákupní rozhodnutí, je u české generace Z 69 procent, u stejné generace ve světě o deset procent větší. V případě českých mileniálů je to 67 procent, zatímco v zahraničí 81 procent.

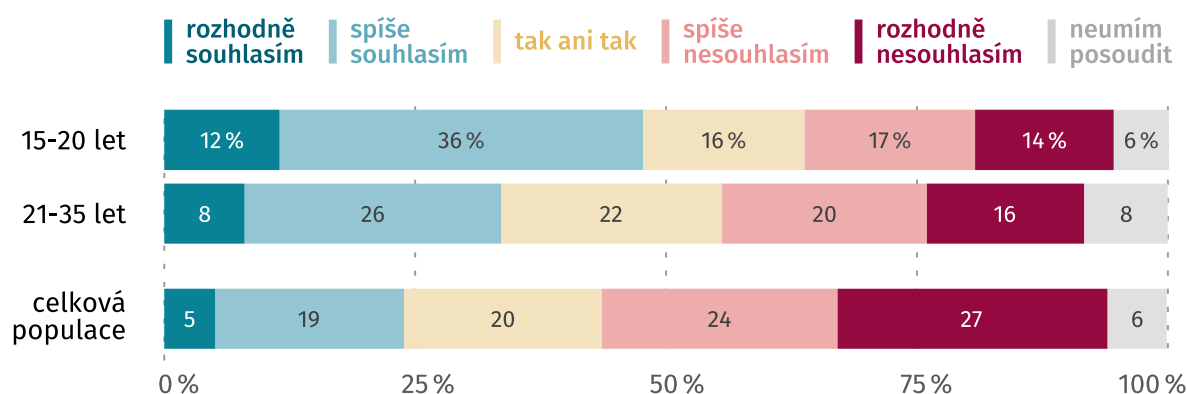
Jedna z otázek se týkala také přístupu vlád. To, že by vlády měly více tlačit na firmy, aby se zabývaly změnou klimatu, si myslí 59 procent české generace Z a 55 procent českých mileniálů. Globálně byla čísla vyšší o více než deset procentních bodů.

V důsledku zjištění z těchto průzkumů týkajících se zejména dopadu na duševní zdraví mladých lidí je nejvyšší čas zpozornět. Takový signál by rozhodně měla slyšet jak politická reprezentace, tak vyučující, kteří jsou s mladými lidmi v bezprostředním kontaktu. Je to také výzva pro všechna média a neziskové organizace, které se ke změně klimatu vyjadřují, aby více než zoufalství vyvolávaly odhodlání, více než katastrofy ukazovaly cesty k řešení klimatické krize. Je potřeba, aby mladí lidé na všech typech škol získávali oporu nejen v práci s aktuálními a ověřenými informacemi o klimatické změně, dokázali rozpoznat její příčiny i projevy i v místě, kde žijí, ale také oporu v tom, jak pracovat s náročnými emocemi a aby dostávali prostor pro pěstování sebedůvěry, že dokáží přispět k jejímu řešení. Je skvělé, že někteří učitelé to už dělají.

Graf 5 Podpora demonstrací mezi mladými lidmi (zdroj: iRozhlas.cz)

Dvojnásobná podpora demonstrací mezi mladými

Odpovědi na otázku *Souhlasíte, či nesouhlasíte s tím, aby byla ochrana klimatu prosazována prostřednictvím demonstrací?*

Zdroj dat: České klima 2021 | Vizualizace: iROZHLAS.cz, Kristína Zákopčanová

Ze všech forem protestů podporuje většina společnosti pouze pouliční shromáždění. Nejčastěji Češi a Češky nesouhlasí s bloádou automobilové dopravy (66 %) a právě se studentskými stávkami (55 %). Slabou podporu má také bloáda těžby uhlí, s tou rozhodně či spíše nesouhlasí více než polovina dotázaných všech věkových kategorií. Dále mají mladí lidé

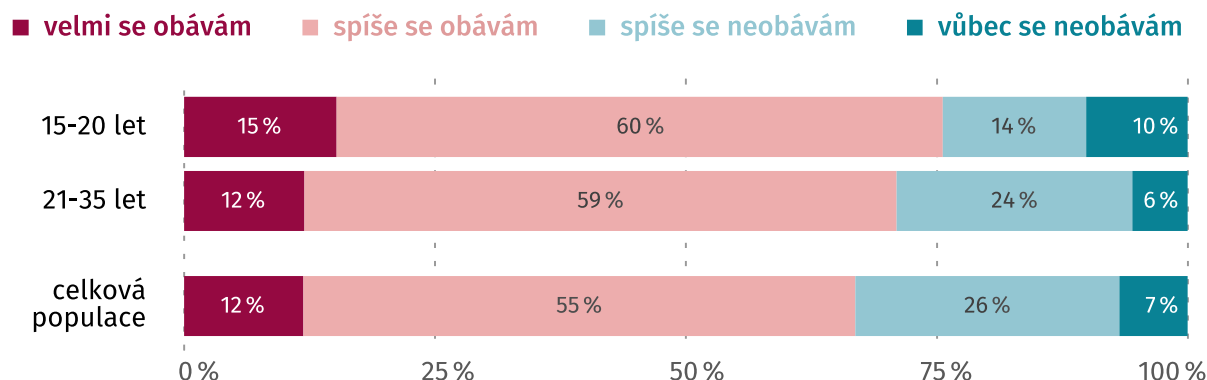

v porovnání se zbytkem společnosti mírně pesimističtější pohled na budoucnost. Podle 67 % nejmladší generace budou děti, které se rodí v těchto letech, žít v horším světě, než ve kterém žijeme dnes. V celé populaci tento názor zastává 60 % dotázaných, podle 26 % nebude život horší, ale ani lepší.

Graf 6 Obavy ze změny klimatu (zdroj: (iRozhlas.cz)

Čím mladší generace, tím víc je v ní znepokojených

Odpovědi na otázku *Jak moc se obáváte změny klimatu?*

Zdroj dat: České klima 2021 | Vizualizace: iROZHLAS.cz, Kristína Zákopčanová

Nejvíce informací získávají mladí lidé ze sociálních sítí – denně je sleduje 94 % z nich. Tradiční média jako zdroj informací používá jen čtvrtina nejmladších, čímž se podle výzkumníků výrazně odlišuje od zbytku populace. I proto jsou mezi mladými lidmi nejznámější názory klimatické aktivistky Greta Thunbergové, Greenpeace nebo tvůrce videí Kovyho. Naopak jen málo mladých lidí ví o tom, jaké postoje zastávají jednotliví čeští politici nebo veřejné instituce. Stanoviska vlády zachytilo pouze 19 % dotázaných mezi 15 a 20 lety, názor premiéra 12 % a prezidenta republiky jen 4 %. Jak se k ochraně klimatu staví ministr životního prostředí vědělo jen 1 % oslovených. Zpráva brněnské katedry environmentálních studií dodává, že mladí lidé představují naději pro řešení klimatické krize mimo jiné díky jejich větší ochotě o problematice mluvit. Velká část z nich navíc teprve hledá svůj životní styl, který je podle výsledků výzkumu většina ochotná změnit.

Průzkum brněnského hnutí Nesehnutí⁶⁰ realizovaný v roce 2023 ukázal obavu mladých lidí z rychlosti klimatických změn a následného negativního vlivu na jejich životy. Zároveň z něj vyplynulo, že dospívající nevidí velký smysl v zapojení do občanských aktivit směřujících k řešení klimatické změny. Je zřejmé, že naléhavost klimatické krize mezi mladými lidmi značně rezonuje. Její nezadržitelný růst v nich vyvolává pocity frustrace a beznaděje. Ty jsou dále prohlubovány greenwashingem korporací, které na spotřebitele přenášejí odpovědnost za klimatickou změnu. Necelá pětina mladých lidí existenci klimatické změny popírá nebo kvůli ní odmítá měnit svůj životní styl. Zbytek uvedl, že dělá, co může, aby jí zabránil. Nejčastěji tím, že pije kohoutkovou vodu, třídí odpad, neplýtvají jídlem nebo omezují jednorázové plastové obaly. Připouštějí, že by mohli dělat více. Jako důvody, které jim v tom brání, uvedli nedostatek peněz nebo nedostatečné

⁶⁰ Průzkum brněnského Nesehnutí ukázal obavu mladých lidí z klimatických změn. [online]. Ekolist, 2023. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

vzdělávání o klimatu po skončení povinné školní docházky. Mezi nejčastější způsoby občanské angažovanosti mladých lidí v ČR je podpis petice nebo sdílení příspěvku na sociálních sítích. Přibližně čtvrtina lidí ve věku od 18 do 24 let se při volbách rozhodovala podle postoje ke klimatické změně. V občanském aktivismu ale buď nevidí smysl nebo se bojí na toto téma veřejně projevit či mají pocit, že jim chybí dostatek potřebných informací.

III. PODPORA PARTICIPACE MLÁDEŽE

Důvěra ve veřejné instituce

V dnešní době mají mladí lidé **bezprecedentní přístup k informacím, vzdělání, technologiím a možnost získávat zkušenosti ze zahraničí**. Na druhou stranu zažívají také **ekonomickou nejistotu** způsobenou po sobě jdoucími krizemi, se kterými se musí náš stát vyrovnávat – globální finanční krize (2007-08), pandemie COVID-19 (2020), válka na Ukrajině (2022) a další výzvy, jako je stárnutí populace, digitalizace a klimatická změna.

V důsledku těchto krizí došlo napříč demokratickými státy k **poklesu důvěry** občanů ve vlády a veřejné instituce, což jde ruku v ruce s nárůstem populismu a extremismu. Klesá také důvěra ve veřejná média v souvislosti s šířením misinformací a dezinformací.⁶¹ Členské státy OECD uznaly, že jedním z výrazných faktorů, který ovlivňuje důvěru ve veřejné instituce, je míra participace a zapojení občanů. To má dopad i na celkovou odolnost demokratických systémů, kterou je třeba posílit.⁶²

Podle průzkumu „Hodnoty mladých“ podpořeného z programu Erasmus+, který v roce 2020 realizovala Česká rada dětí a mládeže (ČRDM) a Rada mládeže Slovenska (RmS)⁶³, jsou mladí lidé velmi silně nespokojeni s tím, jak jsou politické strany a politici (ne)schopni řešit problémy, které mladí lidé považují za důležité. Nedůvěřuje jim shodně **62 %** mladých Slováků a Čechů. Dle studie také 65 % českých mladých lidí má pocit, že rozhodně nebo spíše **neumí nic ovlivnit, politice nerozumí a nemají názory, které je třeba vyslechnout**.

V červenci 2024 byl také zveřejněn tzv. OECD Trust Survey, mezinárodní průzkum zaměřený na důvěru občanů a zejména faktory, které důvěru ovlivňují. Tento průzkum byl realizován ze strany OECD a bylo do něj zapojeno 30 členských států OECD včetně České republiky.

Průzkum OECD uvádí, že co se týče důvěry ve vládu, pak je často pozorován rozdíl mezi muži a ženami, kdy důvěra u žen je nižší. Také skupina mladých lidí má tendenci méně důvěřovat vládě a veřejným institucím než starší generace. Z OECD průzkumu o důvěře 2024 vyplynulo, že konkrétně 43 % občanů ve věku 50+ vyjádřilo vysokou úroveň důvěry ve vládu, zatímco u věkové skupiny 18-29 to bylo pouze 36 %. U některých vybraných států je to naopak a mladí důvěřují vládě víc než starší občané (Kanada, Estonsko, Nizozemsko). A u některých států je **úroveň důvěry napříč věkovými skupinami stejná, to je i příklad České republiky**, což je vidět v grafu č. 7.

Roli zde může hrát to, jak dokážou vlády reagovat na témata, která mladou generaci zajímají a zda mají pocit, že jsou dostatečně zapojováni do rozhodovacích procesů. Další graf ukazuje to, jak věkové skupiny občanů vnímají schopnost vlády vybalancovat potřeby a zájmy různých věkových skupin.

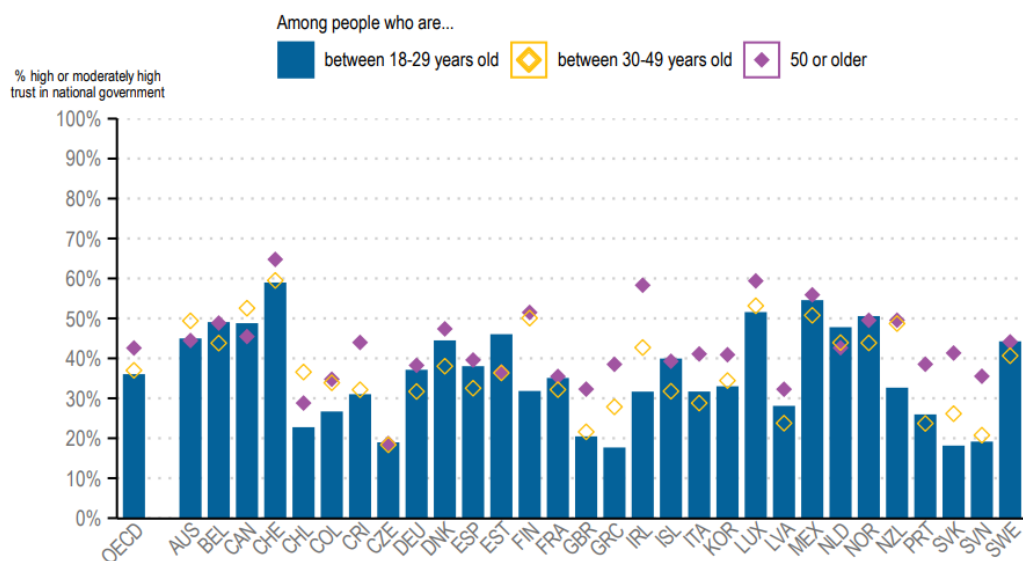
61 Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for All Generations? [online]. OECD, 2020. Dostupné z: [Report](#) [cit. 2024].

62 Trust in Government. [online]. OECD, 2023. Dostupné z: [Report](#) [cit. 2024].

63 Hodnoty mladých. [online]. Rada mládeže Slovenska, 2021. Dostupné z: [Výzkum](#) [cit. 2024].

Graf 7 Procento občanů, kteří mají vysokou důvěru ve vládu dle věkových skupin (zdroj: OECD Trust Survey 2024)

Share of population with high or moderately high trust in the national government by age, 2023

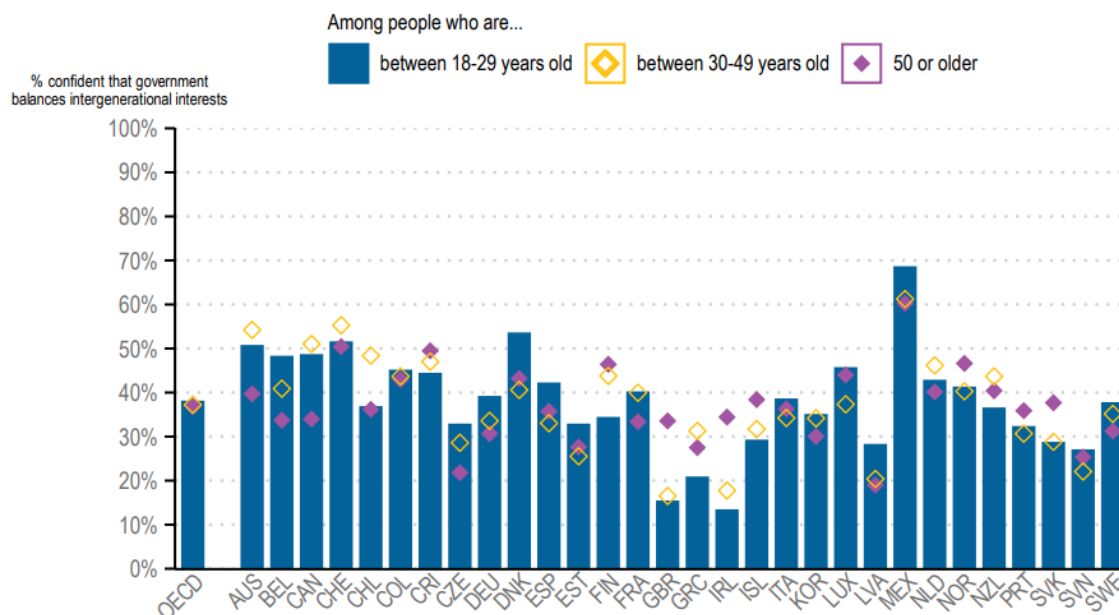

Note: The figure presents the within-country distributions of responses to the question "On a scale of 0 to 10, where 0 is not at all and 10 is completely, how much do you trust the national government?" by respondents' age. Shown here is the proportion of respondents that have "high or moderately high trust" based on the aggregation of responses from 6-10 on the 0-10 response scale, grouped by three age groups: 1) 18-29; 2) 30-49; 3) 50 and above. "OECD" presents the unweighted average across countries.

Source: OECD Trust Survey 2023.

Graf 8 Procento občanů, kteří důvěřují vládě ve schopnosti vybalancovat zájmy různých věkových skupin (zdroj: OECD Trust Survey 2024)

Share of population who feel confident that the government balances the interests of current and future generations by age, 2023

Volební účast

Účast ve volbách je také u mladých lidí zpravidla nižší než u zbytku populace, jak tvrdí OECD. Avšak v posledních letech lze v České republice zaznamenat **nárůst volební účasti mladých lidí**.

Podle povolební studie organizace PAQ Research vydané v roce 2021 po posledních parlamentních volbách se účast nejmladších voličů ve věku 18 až 34 let v porovnání s posledními parlamentními volbami v roce 2017 zvýšila o výrazných jedenáct procentních bodů (z 52 na 62 %).⁶⁴ Volební účast celé populace činila 65,4 %, jak je vidět v grafu č. 9 (viz dále), který ukazuje volební účast různých věkových skupin v roce 2017 a 2021.

Zajímavý je také fakt, že **díky stárnoucí populaci se bude snižovat podíl mladých voličů**. Jak uvádí studie PAQ Research, „ačkoliv mladí lidé byli v roce 2021 pravděpodobně mobilizovanější než před 4 roky, jejich dopad na celkový výsledek ukazuje, že zejména ve skupině 18–34 bylo celkově v roce 2021 méně lidí než v roce 2017. Přesto však díky vyšší mobilizaci mohli tvořit až 23 % voličů“.

Nezisková organizace Člověk v tísni pozorovala obdobný trend v průzkumu postojů a hodnot středoškoláků, který realizovala ve spolupráci s agenturou Focus v roce 2020.⁶⁵ Dle tohoto průzkumu „**ochota studentů zúčastnit se voleb od roku 2017 výrazně vzrostla**, 54 % by se určitě zúčastnilo (37 % v 2017) a 22 % spíše ano (26 % v 2017). Ochota je vyšší zejména u studentů gymnázií, s vysokou životní úrovní rodiny a žijících ve velkých městech nad 100 tisíc obyvatel. Naopak nižší je mezi studenty učilišť a s nízkou životní úrovní.“

Hlavní důvody neochoty účastnit se voleb dle tohoto průzkumu zůstaly od roku 2017 stejné – **51 % se o politiku nezajímá, 44 % by si nedokázalo vybrat stranu a 35 % nemá důvěru ve stávající politické strany a politiky**.

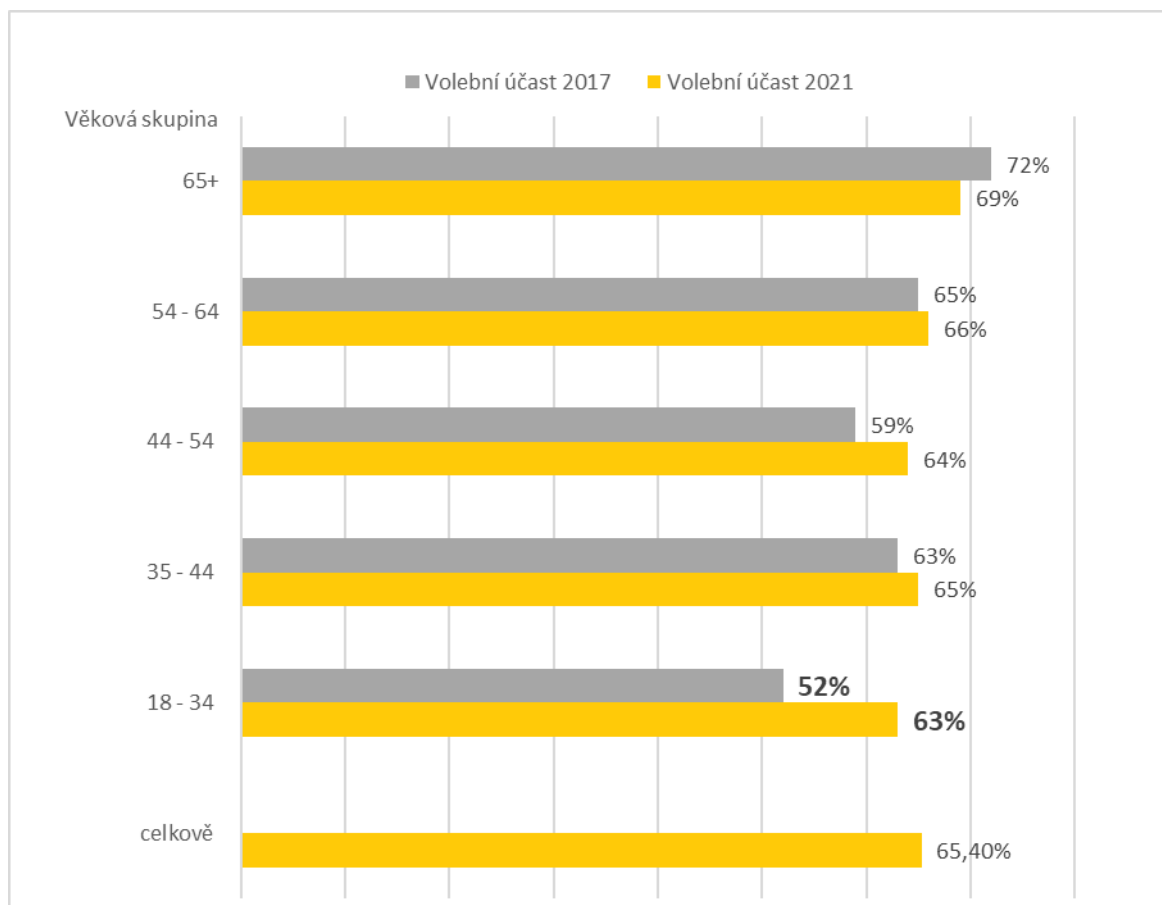
Další poznatky přinesl průzkum o názorech a chování současné mladé generace „**Česká mládež v roce 2021**“ zpracovaný výzkumným týmem Ústavu empirických výzkumů STEM v Praze za podpory nadace Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Průzkum uvádí, že „Existuje výrazná spojitost mezi dosaženým vzděláním a politickou účastí mladých lidí v České republice. Ochota hlasovat ve volbách se s úrovní vzdělání zvyšuje. Čím méně mají čeští mladí lidé pocit, že na jejich zájmech v politice nezáleží, tím méně se zajímají o politiku celkově, méně o ní mluví s přáteli a méně chodí volit.“⁶⁶

⁶⁴ První povolební analýza: Jak volily skupiny voličů? A jak se přelávaly hlasy během roku? [online]. PAQ Research, 2021. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024]

⁶⁵ Vzdělávací program JSNS [online]. JSNS, 2020. Dostupné z: [Závěrečná zpráva](#) [cit. 2024].

⁶⁶ Česká mládež v roce 2021. [online]. FES, 2021. Dostupné z: [Studie](#) [cit. 2024].

Graf 9 Volební účast v parlamentních volbách 2021 napříč věkovými skupinami (zdroj: PAQ Research, 2021)

Ohledně volební účasti mladých lidí v posledních **prezidentských volbách** v ČR v roce 2023 nejsou k dispozici veřejně dostupná data. Zamýšlenou účast mladých lidí ve volbách bylo možné vysledovat např. z průzkumu **společnosti GTS Alive (mimo jiné správce studentských průkazů ISIC)**⁶⁷. Průzkum pracoval se vzorkem 1 646 respondentů z řad studentů středních a vysokých škol ve dnech 13. až 23. listopadu 2022. Drtivá většina dotázaných, 87,5 % z těch respondentů, kteří měli v době konání voleb volební právo, se k volbám určitě chystalo, k volbám jít nemínilo pouze 2,3 % respondentů s volebním právem. Jinak byli mezi respondenty studenti od 16 let. Dvě třetiny oslovených studentů (vybírat mohli až ze tří charakteristik) považovali za důležitou vlastnost hlavy státu reprezentativní vystupování. Dva z pěti respondentů od prezidentského kandidáta požadovali čestnost a poctivost, třetina vzdělání a čtvrtina slušnost. Dále byly v pořadí vítaných vlastností politické zkušenosti (16,8 %), sociální citění (16,5 %), charisma (15,2 %), znalost jazyků (15,1 %). Pro 11,4 % oslovených studentů bylo podstatné ukotvení kandidáta na ose pravice-levice, necelých 10 % oceňovalo také nekomunistickou minulost před rokem 1989. Naopak spíše na okraji zájmu mladých respondentů byly dobré rodinné zázemí, zkušenosti z byznysu nebo vzhled. Celkem 60 % středoškoláků a vysokoškoláků požadovalo, aby prezidentský kandidát vystupoval nezávisle a nebyl spojený s politickou stranou, pouze necelých 5 % preferovalo stranické kandidáty. Ostatním, tedy 35 % dotazovaných, na příslušnosti kandidáta ke konkrétní straně či hnutí nezáleželo.

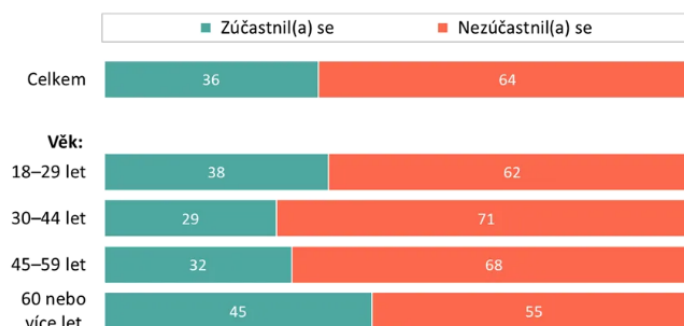
⁶⁷ U mladých voličů drtivě vede Nerudová, k urnám se chystá velká většina z nich, ukázal nový průzkum. [online]. Studentské listy, 2022. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

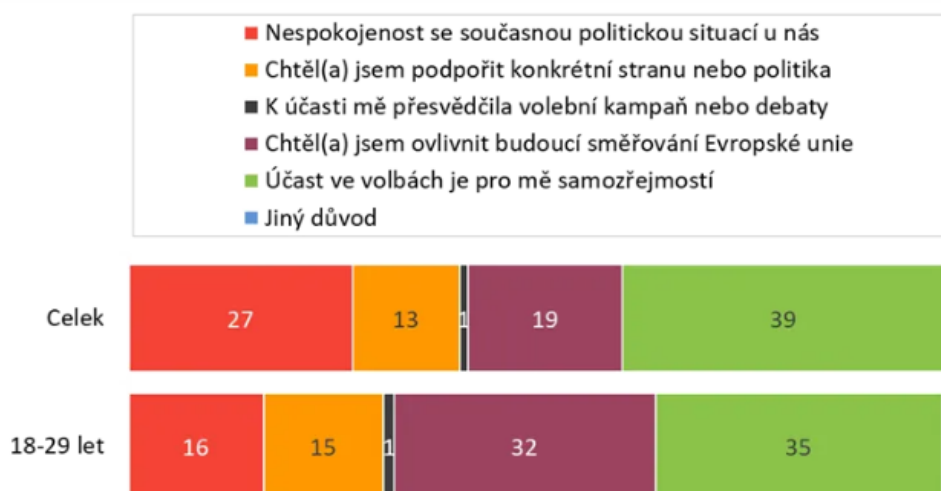
V termínu 6.-9. června 2024 proběhly volby do Evropského parlamentu. Dle analytického ústavu STEM, který připravil analýzu chování mladých občanů ve věku 18-29 let během voleb do Evropského parlamentu⁶⁸, se celkem 38 % mladých lidí v této věkové skupině zúčastnilo voleb. Jako hlavní motivaci pro účast ve volbách uvedlo 35 % mladých voličů, že účast ve volbách je pro ně samozřejmostí a 32 % mladých voličů chtělo ovlivnit budoucí směřování EU. 38 % mladých voličů se nezúčastnilo voleb z důvodu absence v místě bydliště a 14 % kvůli obecnému znechucení z politiky.

Výzkum byl proveden na základě online dotazování na Českém národním panelu a na základě telefonických rozhovorů, a to na souboru 1 609 respondentů.

Graf 10 Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2024 napříč věkovými skupinami (zdroj: STEM, 2024)

Graf 11 Hlavní motivace pro účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2024 (zdroj: STEM, 2024)

⁶⁸ Ohlédnutí se za volbami do Evropského parlamentu: Zaostřeno na mladé. [online]. STEM: Ústav empirických výzkumů, 2024. Dostupné z: [Článek](#) [cit. 2024].

Graf 12 Důvody neúčasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2024 (zdroj: STEM, 2024)

Zastoupení mladých lidí v politice a rozhodovacích procesech ve veřejných politikách

Zastoupení mladých lidí v politice a veřejných institucích je zásadní pro zajištění toho, aby rozhodnutí veřejné správy a politiků zohledňovala různé perspektivy, těžila z různých zkušeností a aby nastavená opatření byla udržitelná a reagovala na zájmy, potřeby a specifika všech občanů. Aktivní zapojení mládeže může také inspirovat ostatní věkové skupiny a přinést nečekaná řešení.

Nedostatečné zastoupení mladých lidí v rozhodovacích procesech může způsobit mezigenerační nerovnost, kdy jsou potřeby mladých lidí nedostatečně reflektovány nebo některá témata nejsou z jejich pohledu dostatečně řešena. Příkladem situace, kdy vyvstaly otázky ohledně mezigenerační rovnosti navržených opatření, může být pandemie COVID-19.⁶⁹ Příkladem nedostatečně řešené situace z pohledu mladých lidí pak může být klimatická změna.⁷⁰

Tabulka níže zobrazuje přehled poslanců dle věku a pohlaví od roku 1992. Z tabulky je patrné, že průměrný věk poslanců roste a po posledních volbách je 49,84 let. Počet mladých poslanců je velmi nízký, aktuálně máme 3 poslance ve věku do 29 let.⁷¹

⁶⁹ Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for All Generations? [online]. OECD. Dostupné z: [Report](#) [cit. 2024].

⁷⁰ 2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti – Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030. [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2024: [Zpráva](#) [cit. 2024].

⁷¹ ČSÚ. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps122?xjazyk=CZ&xxkraj=0&xstrana=0&xxv=2>. [cit. 2025-04-24].

Tabulka 1 Poslanci dle věku a pohlaví od roku 1992–2021 (zdroj: ČSÚ)

	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017	2021
Věkový průměr	43,17	43,84	45,20	46,87	47,90	47,21	49,95	47,44	49,84
Počet žen (+ v %)	21 (10,5)	30 (15)	30 (15)	34 (17)	31 (15,5)	44 (22)	39 (19,5)	44 (22)	50 (25)
Do 29 let	17	18	10	5	7	12	4	7	3
Nad 50 let	49	63	71	81	88	86	106	85	108

Situace je obdobná i u zástupců v obecních zastupitelstvech. Průměrný věk zastupitelů obcí a městských obvodů stále narůstá a aktuálně se pohybuje zhruba okolo 48 let.⁷²

Tabulka 2 Počet zastupitelů dle věku v roce 2022 (zdroj: ČSÚ)

	Průměrný věk												
Počet zastupitelů	>70	66-69	60-65	55-59	50-54	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	18-19	
obcí, měst a městysů	1428	1983	4926	6 876	8748	11843	9585	7171	4241	1892	513	22	47,6
městských částí nebo obvodů	93	101	265	305	358	477	385	309	157	63	34	5	48,5

Co se týče mladých kandidátů do posledních voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021, jejich počet je výrazně nižší než lidí v produktivním věku (tento trend je však pozorován i dlouhodobě). Počty kandidátů jsou srovnatelné s věkovou skupinou 70 a více let. Mladí lidé ve věku 21-29 let tvořili necelých **6 % kandidátů**, přičemž u mladých žen je zastoupení ještě nižší (95 kandidátek ve věku do 29 let a 212 kandidátů), jak je vidět v grafu č. 13⁷³. To může mít mnoho různých důvodů, například to, že mladí lidé chtějí nejprve získat zkušenosti a odbornost v nějakém konkrétním oboru. Nicméně existují i různé externí bariéry, dle OECD se nejčastěji jedná o omezené příležitosti uvnitř politických stran, tradiční stereotypy, které mladé lidi zobrazují jako nezkušené, či věkové omezení pro kandidaturu.⁷⁴

⁷²

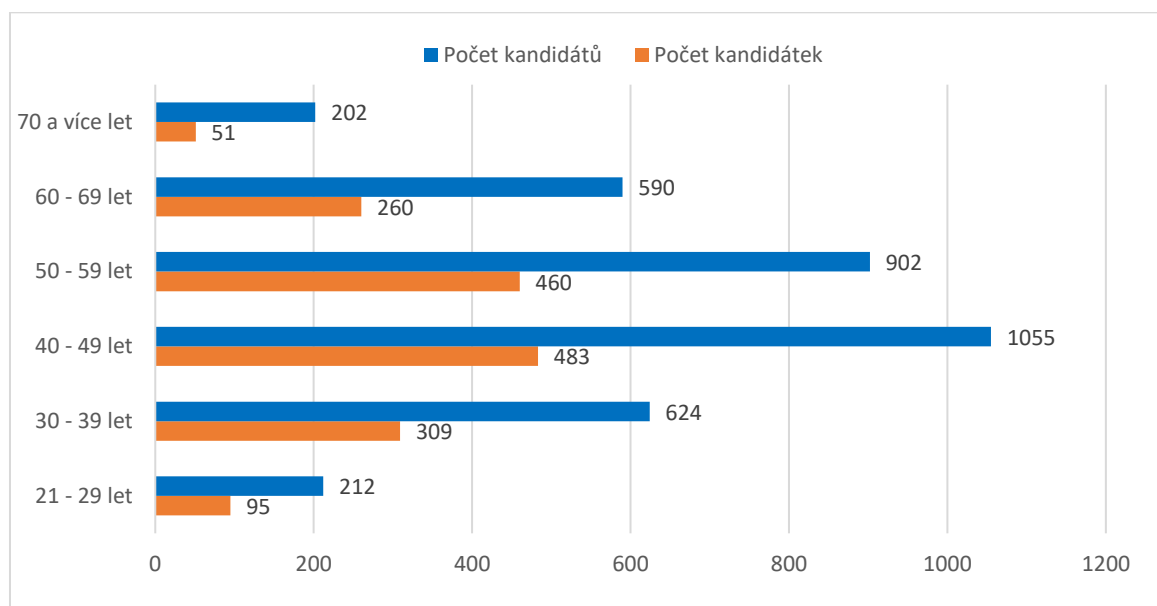
ČSÚ. Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09. – 24.09.2022, Zastupitelstva obcí, městysů a měst. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=7&xdz=8&xnumnuts=0&xstrana=0&xvyber=1>. [cit. 2025-04-25].

ČSÚ. Volby do zastupitelstev obcí konané 23.09. – 24.09.2022, Zastupitelstvo městské části nebo městského obvodu. Online. 2025. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/kv2022/kv22112?xjazyk=CZ&xid=1&xv=7&xdz=5&xnumnuts=0&xstrana=0&xvyber=1>. [cit. 2025-04-25].

⁷³ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021. [online]. Český statistický úřad, 2021. Dostupné z: [Registr kandidátů](#). [cit. 2024].

⁷⁴ Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for All Generations? [online]. OECD Dostupné z: [Report](#) [cit. 2024].

Graf 13 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8. 10.-9. 10. 2021, věkové složení kandidátů (ČSÚ)

Podobná je situace na úrovni komunálních voleb. Kandidátů do komunálních voleb v roce 2022 ve věku do 29 let bylo **7,73 %**, přičemž mladých kandidátek do 29 let bylo o polovinu méně (5 007) než mladých kandidátů (10 097).⁷⁵

Možnosti zapojení mládeže do veřejného života a tvorby politik

Možnost podílet se na veřejném životě posiluje důvěru ve veřejné instituce, politiky a vlády a posiluje i odolnost demokratických systémů. Úkolem vlád je tvořit politiky a veřejné služby **s ohledem na mezigenerační rovnost**, to znamená reflektovat potřeby a specifika různých věkových i dalších skupin obyvatelstva. Stát by měl podporovat zapojování mladých lidí do veřejného života, ať už se jedná o vzdělávací struktury, obecní, krajskou, či centrální úroveň veřejné správy.

Možností participace mládeže je mnoho, může se jednat o zapojení prostřednictvím veřejných konzultací, participativního rozpočtu, komunitního plánování, poradních panelů přidružených buď přímo k vládě nebo různým ministerstvům, prostřednictvím rad či parlamentů mládeže apod.

Nejslabší příležitosti k participaci mládeže jsou na centrální úrovni veřejné správy, zejména při tvorbě politik. Sice existuje několik příkladů dobré praxe, ale jedná se o ad hoc aktivity odvislé od vůle jednotlivců. Na mezinárodní úrovni se v současné době také silně diskutuje o možnostech tzv. „mainstreamingu mládeže“ při tvorbě veřejných politik (v některých státech je například hledisko dopadu politik či zákonů na mládež zakomponované do hodnocení RIA – Regulatory Impact Assessment). Evropská komise zaměstnává tzv. evropského koordinátora mládeže, jehož úkolem je zohledňovat aspekt mládeže napříč unijními politikami.

Při vyhodnocování naplňování Strategického rámce České republiky 2030 byla zjišťována i perspektiva mládeže v různých oblastech udržitelného rozvoje. V případě participace postoje mladých lidí zrcadlily zájmy účastníků. „Dotazované skupiny mladých lidí, které byly složeny ze

⁷⁵ Analýza komunálních voleb MVČR 2022 z dat ČSÚ. [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2022. Dostupné z: [Analýza](#) [cit. 2024].

zástupců MAS či studentských organizací, měly jasně ukotvenou představu a hovořily již o konkrétních problémech, zatímco ostatní studenti hovořili o participaci spíše z pohledu jejich občanského života. Studenti středních odborných učilišť v souvislosti s participací zmiňovali, že nic k tomuto tématu ve škole neřešili a vše, co ví, si nastudovali buď sami nebo vědí z médií či od rodiny.⁷⁶ Obecně však skupiny shodně poukazovaly na problematické fungování veřejných služeb a přístup k volbám. Dále zmiňovali i zájem o lepší porozumění fungování státní správy včetně online veřejných služeb, zajímali se také o volební možnosti.

Stát by měl podporovat také přímé zastoupení mládeže ve veřejných institucích například tím, že bude mladé lidi vzdělávat v oblasti demokratického fungování státu a podporovat je v aktivním občanství právě prostřednictvím různých forem participace, což může být předstupeň jejich zájmu o politiku a následné zastoupení v politických stranách.

6. Analýza současného stavu strategického řízení podpory mládeže.

6.1. Strategické dokumenty začleňující problematiku mládeže do veřejných politik ČR

V rámci analytické činnosti provedené oddělením politiky mládeže (O250) MŠMT byly prozkoumány platné resortní strategické dokumenty včetně Úřadu vlády ČR evidované v celostátním registru strategických a koncepčních dokumentů **Databáze strategií** (<https://www.databaze-strategie.cz/cz/CR>). Tato databáze umožňuje přehledné zobrazení dokumentů, jejich cílů a opatření, odpovědností za plnění a indikátorů úspěšnosti. Databáze je doporučena také jako nástroj pro vyhodnocování a aktualizaci strategických dokumentů, i pro tvorbu a připomínkování nových strategických dokumentů. Analýza byla zaměřena na začleňování problematiky mládeže (tzv. mainstreaming) do strategických dokumentů veřejných politik v ČR s cílem identifikovat pokryté tematické oblasti řešící situaci mládeže, a naopak zjistit chybějící podporu mládeže, na kterou se bude třeba v novém strategickém dokumentu pro oblast mládeže zaměřit.

---

⁷⁶ 1. Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti – Vyhodnocení naplňování Strategického rámce Česká republika 2030. [online]. Ministerstvo životního prostředí, 2021. Dostupné z: [Zpráva](#) [cit. 2024].